

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Helena Pokmann

**TERMINITE *GAIN* JA *LOSS* TÕLGE EESTI
RAAMATUPIDAMISE TOIMKONNA JUHENDITES JA
KASUTUS**

Magistritöö

Õppekava TARM02/21, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Tallinn 2024

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele selle koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks.

Töö pikkuseks on 12 578 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Helena Pokmann

03.01.2024

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. RAAMATUPIDAMISE ARENG JA REGULEERIMINE	8
1.1. Raamatupidamise arengu ajalooline taust	8
1.2. Raamatupidamise rahvusvaheline areng ja IFRS regulatsioonid	9
1.3. Raamatupidamise areng ja reguleerimine Eestis	14
2. TÕLKIMISE PROBLEEMID JA VÕIMALUSED	18
2.1. Tõlkimise eesmärk	18
2.2. Probleemid ja võimalused tõlkes	19
2.3. IFRS-i tõlkeprobleemid lähiriikides	23
3. UURING TERMINITE <i>GAIN</i> JA <i>LOSS</i> TÕLKEST EESTI KEELDE	27
3.1. Uuringu meetodika	27
3.2. Normdokumentide tõlgenduste võrdlused	28
3.3. Uuringu tulemused, analüüs ja ettepanekud	42
KOKKUVÕTE	45
SUMMARY	48
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	51
LISAD	56
Lisa 1. Raamatupidamisalased terminid	56
Lisa 2. Intervjuu Sander Kallasmaaga täistekst	57
Lisa 3. Rootsi keeles väljendi <i>gain</i> tõlke analüüs	60
Lisa 4. Terminite <i>income</i> tähendused IFRS for SMEs ja RTJ-is 2	61
Lisa 5. Terminite <i>income</i> ja <i>expenses</i> selgitused kontseptuaalses raamistikus	62
Lisa 6. RTJ-ide analüüs	64
Lisa 7. Terminite tulum ja kadum definitsioonid Majandusarvestuse ja rahanduse leksikonis	67
Lisa 8. Lihtlitsents	68

LÜHIKOKKUVÕTE

Erinevate riikide ettevõtete väärtuse hindamiseks ja tulemuste võrdlemiseks on koostatud ühtsed finantsarvestuse standardid, mis on algupäraselt loodud ingliskeelsetena. Selleks, et ka Eestis tegutsevate ettevõtete finantsandmed oleksid kajastatud vastavalt rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtetele, Rahvusvaheliste Finantsaruandluse Standarditele (IFRS), on Eestis rakendatavad Raamatupidamise Toimkonna juhendid (RTJ) koostatud lähtudes rahvusvahelisest väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele loodud finantsaruandluse standardist (IFRS for SMEs – *International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized Entities*). Nimetatud standardi tõlkimine eestikeelseks kasutuseks on äärmiselt täpne ja keeruline protsess. Vastava probleemi on oma artiklis „Tulum-kulum-kadum“ välja toonud 2015. aastal ka Tuuli Seinberg.

Magistritöö eesmärk on selgitada välja terminite *gain* ja *loss* tõlgete täpsus ja nende kasutus RTJ-ides võrreldes nende aluseks oleva IFRS for SMEs-iga ning vajadusel pakkuda välja täpsemad tõlgete alternatiivid. Eesmärgi saavutamiseks selgitatakse välja terminite *gain* ja *loss* tähendused IFRS-is ja IFRS for SMEs. Seejärel võrreldakse nende kasutamist ja analüüsitakse tõlgete sisulisi erinevusi eestikeelsete RTJ-idega. Magistritöö koostamisel kasutatakse kvalitatiivset analüüsi, mis põhineb peamiselt eelpool toodud juhendmaterjalidel ja erialastel publikatsioonidel, sealhulgas temakohastel teadusartiklidel.

Töö käigus tuvastab autor, et RTJ-ides esineb sisulisi erinevusi nende aluseks oleva IFRS for SMEs-iga. Antud magistritöös uuritavate terminite vasted RTJ-ides ei vasta sisult algses juhendmaterjalis (IFRS for SMEs) esitatud terminite sisule. Võimalikuks lahenduseks terminoloogia täiustamisel on varasemalt uuritud ja välja toodud terminite *gain* ja *loss* eestikeelsed vasted tulum ja kadum. Neist on Eesti Keele Instituudi loodud sõnaveebis esitatud vaid termin kadum. Töö käigus tehtud tähelepanekutest ning terminite võimalikest tõlgendustest on huvitatud ka Raamatupidamise Toimkond, kes soovib neid järgmisel juhendite uuendamisel arvesse võtta.

Võtmesõnad: *gain*, *loss*, finantsterminoloogia, kasum, kahjum, Raamatupidamise Toimkonna juhendid, tõlkimine.

SISSEJUHATUS

Raamatupidamine ja finantsaruandlus on arenenud aastatuhandeid koos ühiskonnaga ning selle käigus tekkinud suhtluskeel on muutumas järjest rahvusvahelisemaks. Ettevõtted tegutsevad piiriülevalt ning erinevate riikide investorid ja ettevõtete juhid soovivad täpselt mõista, mis on nende investeeringu sisuks, kuidas ja millele tuginedes on selle väärtus hinnatud või millist infomatsiooni kasutades oleks võimalik seda teha. Erinevate riikide arvestuspõhimõtete ühtlustamiseks on loodud mitmeid ühendusi Rahvusvaheliste Finantsaruandluse Standardite (IFRS – *International Financial Reporting Standards*) koostamiseks nt Rahvusvaheliste Arvestusstandardite Nõukogu (IASB – *International Accounting Standards Board*).

Taasiseseisvunud Eesti Vabariigis on raamatupidamist reguleeritud vaid veidi üle kolmekümne aasta, kuid juba on kehtivad põhimõtted kooskõlas IFRS-iga, mis on mõeldud väikse ja keskmise suurusega ettevõtetele (IFRS for SMEs – *International Financial Reporting Standards for Small and Medium sized Entities*). Kuigi Raamatupidamise seaduse (RPS) järgi on võimalik juhendada Eestis tegutsevate ettevõtete raamatupidamise korraldamisel ka IFRS-ist, on enamik ettevõtteid rakendamas Raamatupidamise Toimkonna juhendeid (RTJ). Eestis rakendatavad RTJ-id on koostatud lähtudes eelpool toodud IFRS for SMEs-t, mis on algupäraselt loodud inglise keeles. Eestikeelsete juhendite koostamiseks on kasutatud ingliskeelse juhendi tõlkimist.

Üha kiiremini arenevas maailmas on tõlketeenuste vajadus ja nende täpsusele seatud nõuded suurenenud. Rahvusvaheliste standardite tõlkimiseks eesti keelde on vaja lisaks tavapärasele keeleteadmistele tunda täpselt erialast sõnavara ja ka igapäevast kasutust. Parima tõlke saavutamiseks tuleb mõista just algtekstis toodud termini sisulist kasutust ja tähendust ning selle eesti keelde ületoomine võib olla väga keeruline. Lisaks keeleliste aspektidele on tõlkimisel vaja mõista ka juba kasutusel olevaid finantsarvestusega seotud termineid ja vajadusel luua uusi sõnu või väljendeid, et tõlgitud tekst oleks võimalikult täpne ja üheselt mõistetav.

Valitud magistritöö teema köitis autori tähelepanu, sest tõlkimine ja just terminoloogia arendus on tänapäeva ühiskonnas üha tähtsamal kohal ja seda just piiriüleses koostöös, millega autor

igapäevaselt tööalaselt kokku puutub. Seda eelkõige investeringute ja ettevõtete väärtuse kontekstis, kus omab väga olulist mõju, kas tegemist on tavapärase tulu (*revenue*) või töö üheks uurimisobjektiks oleva *gain*-iga. Sama tähelepaneku on oma artiklis välja toonud ka Tuuli Seinberg juba 2015. aastal (Seinberg, 2015), kuid RTJ-ides ei ole terminoloogiat selles osas täpsustatud. Käesolevas lõputöös analüüsib töö autor terminite *gain* ja *loss* tõlget ja kasutamist RTJ-ides. Terminite algupärase ingliskeelse sisu ja tähenduse säilitamiseks ning eestikeelsete korrektsete vastete analüüsiks kasutab autor töö käigus läbivalt termineid *gain* ja *loss* ingliskeelsetena ning teiste terminite osas lisab vajadusel ingliskeelsed tähendused sulgudesse.

Magistritöö eesmärk on selgitada välja terminite *gain* ja *loss* tõlgete täpsus ja nende kasutus RTJ-ides võrreldes nende aluseks oleva IFRS for SMEs-iga ning pakkuda välja vajadusel võimalikud täpsemad tõlgete alternatiivid.

Magistritöö peamised uurimisküsimused on:

- 1) Kas IFRS for SMEs kasutusel olevad terminid *gain* ja *loss* on tõlgitud eesti keelde sisu poolest samatähenduslikult ja läbivalt üheselt mõistetavatena RTJ-ides?
- 2) Kas või milliseid alternatiive oleks *gain*-i ja *loss*-i tõlkimisel võimalik kasutada?
- 3) Milline oleks võimalik terminoloogia täiendamise protsess?

Magistritöö peamised uurimisobjektid on:

- 1) RTJ-id;
- 2) IFRS for SMEs inglise keeles ja selle tõlge eesti keelde.

Magistritöö on sisult jaotatud kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis annab autor erinevaid kirjandusallikaid kasutades ülevaate raamatupidamise arengu ajaloolisest taustast, rahvusvahelisest arengust, raamatupidamist reguleerivate organisatsioonide ja juhendmaterjalide koostamise ajaloost, koostamise põhimõtetest ja nende vahelistest seostest. Peatüki viimases osas toob autor välja Eestis kehtivad regulatsioonid, nende kehtestamise ajaloo ja põhimõtted mõistmaks raamatupidamise kui professiooni välja kujunemist Eestis tänapäevani.

Teises peatükis toob autor välja tänapäeval rakendatavad tõlkimise suunad ja põhimõtted. Tõlkeprotsessis on kõige suuremaks väljakutseks ja tähtsaimaks eesmärgiks kuidas tagada tõlge, mis esitaks algteksti kõigile üheselt ja arusaadavalt. Uurimuse teostamiseks kasutatakse kvalitatiivset analüüsi, mis põhineb peamiselt eelpool toodud juhendmaterjalidel ja erialastel

publikatsioonidel, sealhulgas teemakohastel teadusartiklidel. Tuuakse välja ka peamised tõlke probleemid eelkõige erialase sõnavara ja IFRS for SMEs-i osas. Seda nii naaberriikide, kui ka Eesti näitel.

Lõputöö viimases peatükis analüüsib töö autor Eestis kehtivaid normdokumente ja võrdleb neid RTJ-ide koostamisel kasutatud IFRS for SMEs-iga. Samuti viib töö autor läbi intervjuu Raamatupidamise Toimkonna (RT) esindajaga arusaamaks juhendite koostamise ja täiendamise protsessist ning esitab ülevaate Eesti Keele Instituudi (EKI) tööst terminoloogia täiendamisel. Uuringu abil toob töö autor välja võimalikud lahendused keelekasutuse täiustamiseks või selle suunamiseks täpsema kasutuse poole, et ühtlustada RTJ-ide sisu.

Magistritöö autor soovib tänada magistritöö juhendajat Monika Nikitina-Kalamäed sujuva koostöö ja pühendumuse eest lõputöö koostamisel ning Piia Jõuli konstruktiivse kriitika ja toe eest kogu magistrantuuri vältel.

1. RAAMATUPIDAMISE ARENG JA REGULEERIMINE

Esimeses peatükis annab töö autor lühidalt ülevaate raamatupidamise arengust kauges minevikus, rahvusvahelisest ja Eesti sisesest regulatsioonist. Seda loomaks arusaama rakendatavate põhimõtete päritolust ja algtekstide originaalkeelest ja nende jõudmisest RTJ-ide koostamise alusteks. Samuti on ajaloolise info alusel võimalik täpsemalt aru saada Eestis toimunud raamatupidamise arengust ja põhjustest, miks toimus uute terminite ja väljendite kasutuse või kasutamata jätmise otsustus läbi raamatupidamise ja seda reguleerivate juhendmaterjalide just selliselt ning miks on olnud vaja mitmeid parandusi ja täpsustusi.

1.1. Raamatupidamise arengu ajalooline taust

Peamiselt tuntakse raamatupidamist, kui tehnilist praktikat, kuid jäetakse märkimata, et see hõlmab ka sotsiaalsete ja moraalsete normide kogumit, mis on aastate jooksul välja kujunenud ja kujundatud (McBride & Verma, 2021, lk 1-2).

Raamatupidamise arengu algust on väga keeruline määratleda. See on juba sajandeid, tsivilisatsiooni arenguga koos, täiustunud keel. Ürgajal oli peamiseks tegevuseks korilus, mille eesmärk oli hankida nt toidukraam vaid lähiajal tarbimiseks ja ei olnud vajadust millegi üles märkimiseks. Kui midagi nt vahetati, siis toimus see koheselt kaup-kauba vastu. Seega ei kogunenud varusid ning ei olnud vajalik ka nende üle arvepidamine. Koos tsivilisatsiooni arenguga muutusid inimkonna vajadused ja nii on ka esmaseid raamatupidamise arvestusega sarnaseid kirjeid leitud nt iidsete tsivilisatsioonide ajal valmistatud kivist plaatidelt. Mida aeg edasi, seda enam tekkis vara ning vajadus arvestuse välja kujundamiseks ja üles märkimiseks. Inimesed, olenemata ajast ja arengutasemest, on olnud ajalooliselt ja on ka täna huvitatud saavutuste mõõtmisest ja tulemuste võrdlemisest. Sellest lähtuvalt peetakse raamatupidamist üheks olulisemaks ametiks majanduse ja kultuuri arengus. (Greeff & Ghoshal, 2004, lk 16; Turkish Court of Accounts, 2019, lk 5-6; Johnson & Kaplan, 1991, lk 6)

Raamatupidamise kui professiooni kujunemine on aidanud kaasa nii raha kui panganduse arengule, sealhulgas ka kahekordse kirjendamise tekkimisele (Greeff & Ghoshal, 2004, lk 16). Koos kahekordse kirjendamise arenguga tekkis järjest suurem vajadus ka raamatupidamise süstematiseerimiseks, täpsete kajastamise instruksioonide sisse seadmiseks ja nende riikidevaheliseks harmoniseerimiseks (Žárová, 2008, lk 94-95). Inimkonna areng eri maailmajagudes toimus väga erinevas tempos ja sama oli olukord ka raamatupidamises. Raamatupidamise algteadmisi levitati suuresti koos Veneetsias elanud frantsiskaani orduvenna ja matemaatiku Luca Pacioli teosega (1494) kahekordsest kirjendamisest üle Itaalia ja laiemalt ka üle maailma (Sangster *et al.*, 2014). Nii sõltuski raamatupidamise areng märkimisväärselt asukoha tööstuslikust arengust, sotsiaalsetest, majanduslikest ja teistest teguritest, mis läbi ajaloo on riike mõjutanud (Kallas, 2002, lk 296-301). Samas esitas arvestuse ja raamatupidamise areng pidevalt raamatupidamisliku info kujundajatele väljakutseid, et saada maksimaalselt korrektne ja informatiivne andmete kasutus nii sisemiste kui ka väliste infotarbijate jaoks.

Maailmas ei ole kahte riiki, mille ajalugu ja ka raamatupidamine oleks identsed. Samas soovitakse kõikides riikides, et arvestus oleks võimalikult üheselt mõistetav ja seda ka väliste investorite jaoks. Saavutamaks võimalikult täpne arvestus ja ühtne arusaam dokumentatsioonist, kujuneski välja raamatupidamine, kui eriala. Raamatupidamine on kui amet või teenus, mille eesmärgiks on ettevõtte kohta võimalikult täpse finantsinformatsiooni pakkumine. Raamatupidamisest saadav info on kasulik igapäevale, kes peab konkreetse ettevõttega seotud majandusliku mõjuga otsuseid tegema nt ettevõtte juhid, omanikud, investorid jne.

Riikidel tekkis võimalus aktsepteerida ja kasutusele võtta IFRS regulatsioonid ning seeläbi võimalus koostada ka aruanded vastavalt aktsepteeritud IFRS regulatsioonidele. See võimaldas neil olla rahvusvaheliselt teiste ettevõtetega võrreldavad ja investorite jaoks atraktiivsemad. Samuti andis see ettevõtte juhtkonnale võimaluse tehtud plaane ja analüüse võrrelda teiste ettevõtetega ka kohalikul turul, eesmärgiga enda ettevõtte kasumlikkust maksimeerida.

1.2. Raamatupidamise rahvusvaheline areng ja IFRS regulatsioonid

Koos riikide arenguga suurenes ka vajadus piiriüleseks koostööks ja ettevõtted hakkasid tegutsema üha rahvusvahelisemalt. Suurenesid välisinvesteeringute mahud ja maailmakaubandus kasvas kiirelt. Tekkis vajadus erinevate ettevõtete ja nende tulemuste võrdlemiseks ka piiriülesest ja

kontinentide vaheliselt. Sellest hakkasid välja kujunema rahvusvahelised suhted ja vajadus rahvusvaheliste arvestuspõhimõtete ja raamistike tekkeks. Moodustama hakati regionaalseid majandusühendusi nt Euroopa Liit (EL). Selgelt eristus vajadus ühtlustada ka raamatupidamisarvestus. Selleks hakati looma rahvusvahelisi organisatsioone, mis kooskõlastaks erinevate riikide raamatupidamise põhimõtteid. Arvestades samas erisusi ja jättes varieerumisvõimalused kindlate piiride raames. (Kallas, 2002, lk 302-303)

Finantsaruandlust on vaja, et pakkuda ettevõtte tulemuste ja hetkeseisundi kohta infot huvitatud osapooltele. Seda infot võivad vajada ettevõtte enda töötajad, nt osakondade juhid või finantspersonal, plaanide tegemiseks. Seejuures on ettevõtte kohta avalikult kätte saadav finantsinfo väga oluline nt investoritele otsuste tegemiseks, samuti pankadele, koostööpartneritele ja isegi tulevastele töötajatele. Üha teadlikuma ühiskonna ja tarbijatega on ka informatsiooni vaja kujundada ja edastada teadlikumalt.

Raamatupidamise arengu käigus koostasid mitmed riigid esialgu vaid iseendale kehtivad juhendid. Igal riigil olid oma vajadused ja kogemused arvestuse pidamiseks ja korraldamiseks. Kuni ettevõtete tegevus hakkas liikuma ka üle riigipiiride ja raamatupidamise süsteeme oli vaja hakata ühtlustama.

Erinevate riikide ettevõtete majandustulemuste paremaks võrdlemiseks on loodud mitmeid rahvusvahelisi organisatsioone. Finantsarvestuse alaseid normatiivakte publitseerivatest rahvusvahelistest organisatsioonidest on olnud kõige edukam ja jätkusuutlikum Rahvusvaheline Arvestusstandardite komitee (IASC – *International Accounting Standards Committee*). (International Accounting ..., 2023)

Loodud organisatsiooni eesmärgiks oli olla erasektoris tegutsev ühing ja vormistada ning välja anda finantsaruannete koostamisel järgitavaid ülemaailmselt aktsepteeritud arvestusstandardeid ning töötada üldiselt finantsaruannete koostamist käsitlevate normatiivaktide, standardite ja protseduuride parandamise ja harmoniseerimise nimel. Muuhulgas oli IASC eesmärgiks olla toeks ja hõlbustada uute arenguriikide liitumist, kui neil on soov raamatupidamise arvestus viia kooskõlla IFRS-idega. (Schroeder *et al.*, 2014, lk 27)

IASC töötas välja ühtseid, hea kvaliteediga, üleilmselt kasutatavaid finantsaruandluse standardeid, mis pidid sätestama läbipaistva ja võrreldava info esitamise finantsaruannetes. Peale ligi 25 aastat

tegutsemist tunnistas IASC, et edasiseks ülemaailmseks kvaliteetsemate standardite välja töötamiseks ja finantsarvestuse ühtlustamiseks tuleb teha komitee töös muudatusi ja vastavalt tehtud analüüsile, struktureeriti IASC ümber. Alates 01.04.2001 on komitee uueks nimeks IASB. (International Accounting ..., 2023)

Kuni selle ajani andis IASC välja juhendeid lühendiga IAS (*International Accounting Standards*). Uusi välja antavaid standardeid tähistatakse akronüümiga IFRS (*International Financial Reporting Standards*). Käesolevas töös on edaspidi läbivalt kasutusel akronüüm IFRS tähistamaks kõiki IASC ja IASB välja antud standardeid ja juhendeid ning lühend IASB tähistamaks nii 2023. aastal tegutsevat IASB-d kui ka tema eelkäijat IASC-d.

IASB asub Londonis, Inglismaal (How we work, 2023). Välja on antud kokku 41 IAS-i ja 17 IFRS-i (IFRS Accounting ..., 2023). Vastavalt tabelile 1 on september 2023 seisuga IFRS vastu võetud 168 jurisdiktsioonis ja uusi liikmeid lisandub pidevalt juurde (Analysis of the ..., 2023).

Tabel 1. IFRS-i rakendamine jurisdiktsioonide põhiselt

	Aktsepteerinud jurisdiktsioonide arv	Osakaal, %
Euroopa	44	26
Aafrika	39	23
Lähis-Ida	13	8
Aasia ja Okeania	35	21
Ameerika	37	22
Kokku	168	100

Allikas: (Analysis of the ..., 2023); autori tõlge

IASB annab lisaks IFRS-ile välja ka finantsaruandluse kontseptuaalset raamistikku ja IFRS-i tõlgendusi ehk interpretatsioone (vastavalt SIC IAS-ide puhul ja IFRIC IFRS-ide puhul). IFRS-is kasutatavad põhimõisted (vara, kohustus, tulu, kulu jne) ja aruannete koostamise põhimõtted on defineeritud finantsaruandluse kontseptuaalses raamistikus (*Conceptual Framework for Financial Reporting*). (Overview of the structure ..., 2023)

IASB-l endal ei ole rakendatavates riikides täidesaatvat võimu ja selles osas tuginetakse kohaliku täidesaatva võimu otsustele ja juhistele. Sellest tulenevalt on nt EL kehtestanud enda liikmesriikide piirides tegutsevatele ettevõtetele, kelle aktsiad on börsil kaubeldavad, kohustuse koostada oma majandusaasta aruanded kasutades just IFRS-i põhimõtteid. Kui ettevõtte on kohustatud või

otsustanud koostada finantsaruanded juhindudes IFRS-i nõuetest, tuleb seda teha juhindudes kõikidest välja antud juhenditest ja tõlgendustest. (European Union, 2023)

IFRS-is on põhimõistete jaoks eraldi kontseptuaalne raamistik, mille väljatöötamise vajadus tekkis seoses standardite erineva tõlgendamisega. Kontseptuaalne raamistik koostati, et oleksid määratletud põhialused, millele standardid tuginevad ning mõisted oleksid üheselt arusaadavad kõigile aruannete kasutajatele ja standardite rakendajatele. (Conceptual Framework, 2023)

Juhindudes kontseptuaalse raamistiku mõistetest ja selgitustest, peaksid ettevõtte finantsaruanded olema koostatud tõest ja ausat kajastamist (*true and fair view*) kasutades. Tõene ja aus kajastamine on rahvusvaheliselt just tõlkimise osas palju arutelu tekitanud sõnaühend, millel täpset terminit ei olegi – parim vaste sellele oleks sisu ülimuslikkus vormist (Alver & Alver, 2011b, lk 536). Kui standard juhinduks erinevatest raamistikest võiksid raamatupidamislikud kajastamised olla ühe ja sama teema puhul täiesti erinevad, kuid kui iga standard tugineb samale raamistikule, on ka aruannete mõistmine selgem ja usaldus vastava raamistiku alusel koostatud aruannete vastu suurem. Samuti võimaldab ühtse raamistiku olemasolu ja rakendamine erinevate ettevõtete finantsaruannete võrreldavust ja uute kajastamisalaste küsimuste tekkimisel saab kontseptuaalsele raamistikule tuginedes leida kiiremini korrektsed vastused.

Kuigi EL on aktsepteerinud kontseptuaalse raamistiku vaid formaalselt, on IFRS-is kasutatud põhiterminid ja -mõisted toodud just seal. Kontseptuaalne raamistik on juhend, mis aitab kasutada standardeid selliselt, et finantsaruanded oleksid vastavuses IFRS-iga. (European Union formally..., 2019)

Üheks oluliseks IFRS-i ja kontseptuaalse raamistiku ülesandeks on piirata juhtkonna võimalusi manipuleerida ettevõtte finantsandmetega ja luua näited ning praktika tehingute kajastamiseks. Standardeid kasutatakse aktiivselt, neid aktsepteeritakse üha rohkemates riikides ning täiendatakse koos ettevõtluse muutustega vastavalt reaalsele küsimustele ja olukordadele. (Palepu & Healy, 2013, lk 2-5 ptk 3)

Ettevõtetel, kelle finantsinformatsiooni on vaja kasutada ka välistel tarbijatel, on nõudeks järgida lisaks aktsepteeritud standarditele ka vastava jurisdiktsiooni maksuseaduseid ja olla kooskõlas kohalike seadustega (Horngren *et al.*, 2014).

Olukorras, kus on palju väiksemaid ettevõtteid, kelle majandustegevusele on IFRS-i põhimõtted liiga mahukad ja vähe rakendatavad, on IASB välja töötanud sarnaselt avaliku huvi üksustele suunatud IFRS-idele ka IFRS for SMEs-i.

2009. aastal välja antud ja 2015. aastal täiendatud IFRS for SMEs reguleerib kõiki peamisi arvestusküsimusi ühes standardikogumikus, mis IFRS-i korral on esitatud mitmes erinevas standardis. Seal on defineeritud ettevõtte, kellele on standard suunatud ning samuti kasutatavad printsiibid ja ülemineku juhised IFRS for SMEs-ile. (Alver & Alver, 2011a, lk 405-406).

Standardite ettevalmistamine on aeganõudev ja tömahukas protsess, milleks tavapäraselt kulub mitmeid aastaid. Üldjuhul on standard mitmekümne leheküljeline materjal, koosnedes kümnetest paragrahvidest. Tegemist on sisuliselt läbi töötatud ja kontrollitud juhistega ettevõtte raamatupidamise kajastamiseks ja sellest tulenevalt on rahvusvahelised arvestusstandardid võetud aluseks paljudes arengumaades. Ida-Euroopa riikides on see muutunud reegliks, sest nii saab riik luua vähimate kulutustega endale kohalduvad arvestusnõuded, mis on ühtlasi koheselt kooskõlas ka rahvusvaheliselt tunnustatud arvestusstandarditega. Üle on võimalik võtta terviklik kogum tänapäevaseid rahvusvahelisi arvestuspõhimõtteid, mis on kergesti mõistetavad. (Kallas, 2002, lk 316-317)

Lõputöö koostamise ajal on IASB välja andnud kommenteerimiseks IFRS for SMEs kolmanda redaktsiooni eelnõu, mille lisas A on terminite sõnastikku viidud rohkem kooskõlla IFRS-i raamistikuga. IFRS-i raamistiku muutmise aluseks võetakse ka teemakohaseid teadustöid. Näiteks emeriitprofessor J. Alveri *et al* teostatud uurimused *gain*-i ja *loss*-i kontseptsiooni osas (Exposure Draft..., 2022; Alver & Alver, 2016; Alver *et al.*, 2020).

IFRS-i ametlikuks keeleks on inglise keel ja iga riik, kes IFRS-i rakendab, peab need standardid iseseisvalt tõlkima. Standardite tõlke protsessi toetatakse ja kontrollitakse läbi IFRS meeskonna esindajate kaasamise. (European Union, 2023)

EL-is on igal riigil otsustamise võimalus, millisel reguleerida raamatupidamise korraldamine rakendades ühte järgnevatest (Järve, 1998, lk 21-23):

- 1) valitsuse otsus ja kohustus koostada antud riigi territooriumil finantsaruanded IFRS-ist lähtuvalt;

- 2) valitsus võib kehtestada vastavas riigis iseseisvad juhendid finantsarvestuse pidamiseks ja aruannete esitamiseks, lähtudes seejuures ise IFRS-ist või IFRS for SMEs-t (selliselt rakendatud ka Eestis);
- 3) kui riiklikult ei ole seatud kohustust IFRS-i rakendada, võib iga ettevõtte juhatuse otsustada kas rakendada ettevõtte finantsaruandeid koostades IFRS-i põhimõtteid või mitte.

Alates 2005. aastast on EL-is kohustus rakendada ettevõtte finantsaruandeid koostades IFRS-i põhimõtteid nt börsiettevõtete konsolideeritud aruannetes. See nõue rakendub ka Eestis tegutsevatele ettevõtetele. (European Union, 2023)

2023. aastal on enamikes Eestis tegutsevates ettevõtetes võimalus juhtkonnal otsustada, kas raamatupidamine korraldatakse ja ettevõtte majandusaasta aruanne esitatakse lähtudes IFRS-ist või RTJ-ist, kuid see ei ole alati nii olnud. Raamatupidamise arengut Eestis on suuresti mõjutanud kehtinud riigikorrad ning kaasaegne raamatupidamine ja finantsarvestus erinevad oluliselt varasemalt kehtinutest.

1.3. Raamatupidamise areng ja reguleerimine Eestis

Eesti oli majanduslikult seotud Nõukogude Liidu majanduse ja arvestuse põhimõtetega ligi poole sajandi vältel, kuni taasiseseisvumiseni (Subačienė *et al.*, 2018, lk 148). Taasiseseisvumise järgselt käsitleti ja analüüsiti Baltikumi (sh Eestit) ja siinseid ettevõtteid kui ühtset blokki, mis Nõukogude Liidu turumajandusest väljus ja hakkas üles ehitama enda riiki, majandust ja ka finantsarvestust (Seal *et al.*, 1995, lk 2-4). Suurimaks muutuseks taasiseseisvunud Eesti Vabariigis oli üleminek rangelt reguleeritud plaanimajanduselt turumajandusele (Haldma, 2005, lk 1-3). Sellega seoses toimusid ka ulatuslikud muudatused riigi juhtimises ja ka raamatupidamise reguleerimises (Argento, 2018, lk 3).

Üheks tähelepanuväärsemaks arenguks turumajandusele üleminekul on kindlate raamatupidamis põhimõtete väljakujunemine. Kui plaanimajanduse ajal kehtinud range raamatupidamise süsteemi peamiseks eesmärgiks oli tagada ette antud normide täitmine, siis uus süsteem keskendus korrektsete ja üheselt mõistetavate andmete pakkumisele juhtkonnale. (Alver, *et al.*, 2013)

Juhtkonnal tekkis võimalus koostada ettevõttele riigist eraldiseisvad plaanid ja eelarve ning analüüsida ettevõtte tulemusi. Investoritel ja välistel info kasutajatel, nt analüütikutel tekkis võimalus anda ülevaateid ja teha analüüse ka avalikkusele. Arvestuspõhimõtted koostati nii riiklikul tasemel juhendmaterjalidena kui ka igas ettevõttes eraldi. Juhtkonnal tuli luua juhendid ja kehtivad süsteemid, et arvestuse pidamine ja plaanide tegemine oleks üldse võimalik ja ka efektiivne. Raamatupidamise korraldust planeerides oli sarnaselt teiste Balti riikidega ka Eestil vaja otsustada, millist teed minna. Võimaluseks oli töötada välja täiesti iseseisvad raamatupidamise juhendid ja ka terminoloogia vaid enda riigile või võtta eeskujuna nendest standarditest, mis teistes riikides juba kehtisid.

Endiseid Nõukogude Liidu riike käsitletakse raamatupidamise arengu seisukohalt ühtselt, kuid suurimaks puuduseks on nende riikide tegeliku arengu ja rahva harituse tasemete erinevus. Selleks, et nendes riikides oleks IFRS-i kasutuselevõtmine ja keeleline areng võimalikult efektiivne oli oluline laialdane keelekümbelus ning uuele põlvkonnale erinevate stipendiumite ja välismaal õppimise võimaluste pakkumine. (Golubeva, 2023, lk 3-4; Kettunen J. , 2017, lk 4-11)

Võrreldes teiste EL-i riikidega on Eesti raamatupidamise regulatsioonid küllaltki hiljuti koostatud (Alver & Alver, 2008, lk 101). Esimeseks sammuks Eesti oma raamatupidamise korraldamises oli Eesti Raamatupidamise Põhimääruse kehtestamine ja rakendamine üheksakümnendate alguses, kui Nõukogude Liit oli lagununud ja Eesti Vabariigi iseseisvus taastatud. See lõi aluse Eestis kehtiva raamatupidamise arvestuse ühildamiseks rahvusvaheliselt välja töötatud standarditega. (Tikk, 2010, lk 5)

Aastal 1995 jõustus esimene RPS. Vastavalt RPS-is sätestatud loodi Eesti RT, kus alustati juhendite koostamisega. Selgeks suuniseks oli, et need vastaksid põhimõtelt IFRS-is kehtestatud. Selle parimaks saavutamiseks olid ka esimese moodustatud RT seitsmest liikmest kolm rahvusvahelise taustaga (Alver *et al.*, 2013, lk 11). Nende liikmete keelelised teadmised olid vajalikud just seetõttu, et ametlikku IFRS-i tõlget eesti keelde ei olnud. Selleks, et investoritel oleks huvi edaspidi Eestisse investeerida, tuli luua raamatupidamise süsteem, mis oleks rahvusvaheliselt rakendatavaga kooskõlas ja usaldusväärne ning auditeeritav. Balti riikidest oli Eesti esimene riik, kus töötati välja rahvusvahelistele standarditele vastav raamatupidamise raamistik (Alver *et al.*, 2013, lk 11-13).

EL-iga liitudes on Eesti Vabariigi tegevuskavasse lisatud ka kehtiva seadusandluse kooskõlastamine IASB põhimõtetega selliselt, nagu need on vastu võetud EL-is. See tagab Eestis tegutsevate ettevõtete arvestuse ja selle korraldamise ühtse vastavuse EL-i nõuetele. (Kallas, 2002, lk 319-320)

Alates 01.01.2003 jõustus Eesti Vabariigis täna kehtiv RPS. Seoses RPS jõustumise, sõnavara üldise arengu ja juba eelnevalt IASB välja antud juhendite täpsustamisega, tekkis suurem vajadus ka RTJ-ide täiendamise ja parendamise järele. IFRS-i põhimõtteid järgivad RTJ-id kehtestati 01.01.2003. Alates sellest kuupäevast avaldatud RTJ-id olid ka uuendatud tõlgete ja terminitega, et vähendada erinevusi tõlgendamises ja aruandluses ning vastata EL-is kehtivatele nõuetele. Täiendatud on RTJ-e oluliselt nii väljendite osas kui ka keeleliselt, kuid terminite *gain* ja *loss* kasutus on jäänud töö autori arvates senini mitmeti mõistetavaks. Terminite *gain* ja *loss* kasutuse probleemkohale on tähelepanu juhtinud ka Tuuli Seinberg 2005. aastal raamatupidaja.ee keskkonnas avaldatud artiklis (Seinberg, 2015).

IFRS tõlgiti ametlikult eesti keelde 2008. aastal ning kasutatud terminite väljavõtte on esitatud RT kodulehel (Terminid, 2008). Lisas 1 on töö autor välja toonud vastavast tabelist antud magistr tööga seotud väljendite osa ja jätnud info tabelis tõlkimata, et välja tuua keelelised eripärad ja tõlgete sisuline mõte.

Vastavalt RPS § 3 punktidele 8 ja 9 on Eesti finantsaruandluse standardi aluseks EL direktiivid, IFRS-id, IFRS for SMEs, rahvusvahelised avaliku sektori finantsarvestuse standardid (IPSAS – *International Public Sector Accounting Standards*) ja muud analoogsed standardid (RPS § 3).

Alates 01.01.2013 rakendatakse Eestis RTJ-e, mis lähtuvad IFRS for SMEs-t. Töö fookuseks olevaid mõisteid (*gain* ja *loss*) on käsitletud nii IFRS-is kui ka IFRS for SMEs. Üheks tõlke probleemiks on IFRS-ide mitmeti mõistetavus. Samuti on suureks mõjutajaks tõlkimisel asjaolu, et tegemist on erialase sõnavaraga. On raske leida inimesi, kellel oleks olemas vajalik kultuuriline taust, valdaksid väga hästi nii algteksti kui ka sihtkeelt ning omaksid lisaks eelnevale ka erialaseid teadmisi.

Eestis põhineb finantsarvestus ja finantsaruandlus kahel normatiivdokumentide kogumikul (RPS § 3 ja § 17):

- 1) kohalikult välja töötatud normatiivtehnilised dokumendid (Eesti Finantsaruandluse Standard (RTJ-id ja RPS));
- 2) Euroopa Komisjonis vastu võetud otsekohalduvad standardid (IFRS).

Iga Eestis tegutseva ettevõtte juhtkonnal on võimalik RPS-i kohaselt valida, millisest nendest normatiivdokumentide kogumist just nemad oma ettevõtte raamatupidamist korraldades lähtuda soovivad. Valikuvõimalus puudub börsiettevõtetal ja finantsasutustel, kellel on kohustuslik rakendada otsekohalduvate standardite nõudeid. (RPS § 17)

Eestis on raamatupidamise alase töö korraldamine määratud RPS-i alusel RT ülesandeks. Tegemist on just selleks otstarbeks moodustatud toimkonnaga, kelle ülesanneteks on RPS § 32 alusel (RPS § 32): „

- 1) Suunata finantsarvestusalast ja -aruandlusalast tegevust ning esitada vastavad ettepanekud ja soovitused Rahandusministeeriumile.
- 2) Töötada välja Eesti finantsaruandluse standardi põhinõudeid täpsustav toimkonna juhendi eelnõu ja esitada see valdkonna eest vastutavale ministrile määrusega kehtestamiseks.
- 3) Tutvustada toimkonna juhendeid ning anda nende kohta selgitusi ja tõlgendusi.“

RTJ-id lähtuvad IFRS for SMEs-t ja vastavalt vajadusele ning arvestuse arengutele täiendatakse neid. Täpsustus, millise IFRS for SMEs-iga on RTJ seotud, on toodud iga RTJ-i alguses esimestes punktides, nt RTJ 10 puhul on see toodud välja punktis 2 (RTJ 10 Tulu Kajastamine, p 2).

Töö käigus analüüsib autor terminite *income*, *revenue*, *gain* ja *loss* kasutust IFRS for SMEs-is ja RTJ- ides ning nende tõlgendusi kontseptuaalses raamistikus, selgitamaks välja vajaduse sõnavara parandamiseks või uute sõnade välja töötamiseks.

2. TÖLKIMISE PROBLEEMID JA VÕIMALUSED

Eesti arvestuse regulatsioon tugineb rahvusvahelistele standarditele ja muuhulgas on RTJ-ide koostamisel kasutatud nende ingliskeelse teksti tõlget. Seega, et mõista teksti üheselt on vaja tähelepanu pöörata tõlkele ja selle kvaliteedile ning seetõttu käsitleb töö autor teises peatükis tõlkeprobleeme ning murekohti. Käesolevas peatükis analüüsib autor tõlkimise eesmärgi laiemalt. Seejärel toob välja tõlkimises esinevad kitsaskohad ja probleemid. Majandusosalase terminoloogia ja Eesti näitel analüüsib töö autor probleeme tõlgete parandamisel ning toob välja protsessi, millisel võiks uute sõnade kasutuselevõtmine Eestis toimuda. Millised on keelekasutuse ja terminoloogia uuenduse võimalused ja süsteem Eestis? RTJ-ides kasutatava sõnavara uuendamise protsessi toob autor välja läbi intervjuus saadud informatsiooni ja selle analüüsi. Eesmärgiks on välja tuua ka erisused finantssõnavara tõlkimisel nii Eestis kui ka lähiriikides. Täpsemalt analüüsib töö autor IFRS-ide kasutamisega seotud probleeme Soome näitel. Pärinedes sarnasest keelelisest kultuurist on Eestis IFRS-i rakendamisel ka lingvistiliselt samad väljakutsed.

2.1. Tõlkimise eesmärk

Tõlkimise eesmärgiks on ühiskonnas vajalike sõnumite edasiandmine. Tõlkimise eesmärgiks ei ole mitte ainult tõlkimine, vaid ka kindlustamine, et kõik tõlke kasutajad saaksid sisust üheselt aru. Seesugust tõlkimist raskendavad kultuurilised ja keelelised eripärad ning nt eri ametite erialaste väljendite kasutused.

Sarnasele järeldusele on jõudnud ka tõlkimise protsessi läbi silmade töö jälgimise uurinud Whyatt, B. *et al*, kes on uurinud nii tõlkeprotsessi kui ka tõlke tulemuse analüüsi. Tõlke tulemuse kvaliteeti näitab selle uurimuse kohaselt olukord, kus lugeja saab esmakordsel lugemisel aru teksti sisust ja mõttest ning ei pea teksti lugemise käigus pöörduma mitmeid kordi tagasi juba läbi loetud osajuurde. Loomaks sidet kahe tavapäraselt eraldi uuritava grupi vahel, millest üheks pooleks on tõlkija kui keeleline spetsialist, kes teostab oma töö täpselt ja teiseks pooleks tõlke kasutaja. Tõlkimisel peaks artikli autorite arvates olema seotud eesmärgiks tõlke kvaliteet ja see peaks

põhinema tõlke peamiste kasutajate eeldatavatel teadmistel. Parima tõlke tunnusteks ei ole mitte täpne sõnavara või kiirelt tehtud töö, vaid see, kui palju või vähe tuleb lugejal tekstist arusaamiseks rakendada enda kognitiivseid võimeid. Mida parema töö on teinud tõlkimise meeskond, seda lihtsam on teadlikul (eeldatavalt) lugejal antud teksti mõista. Seda vähem tuleb lugejal enda tähelepanu ja süvenenud mõtlemist kasutada, et teksti mõttest algtekstiga üheselt aru saada. (Whyatt *et al.*, 2023, lk 1-5)

Nii on tavalugejale nt teadusartiklid või seaduse paragrahvid tihti keeruliselt pikkade lausetena raskesti mõistetavad. Tõlkeid koostanud juristide ja teadlaste jaoks on tegemist tavapärase keelekasutusega ja eelduseks on, et ka tõlgete igapäevasel kasutajal on vastavad eelteadmised olemas ning seega ei ole nende juhendmaterjalide mõistmine vastavalt teaduri või juristi jaoks keeruline.

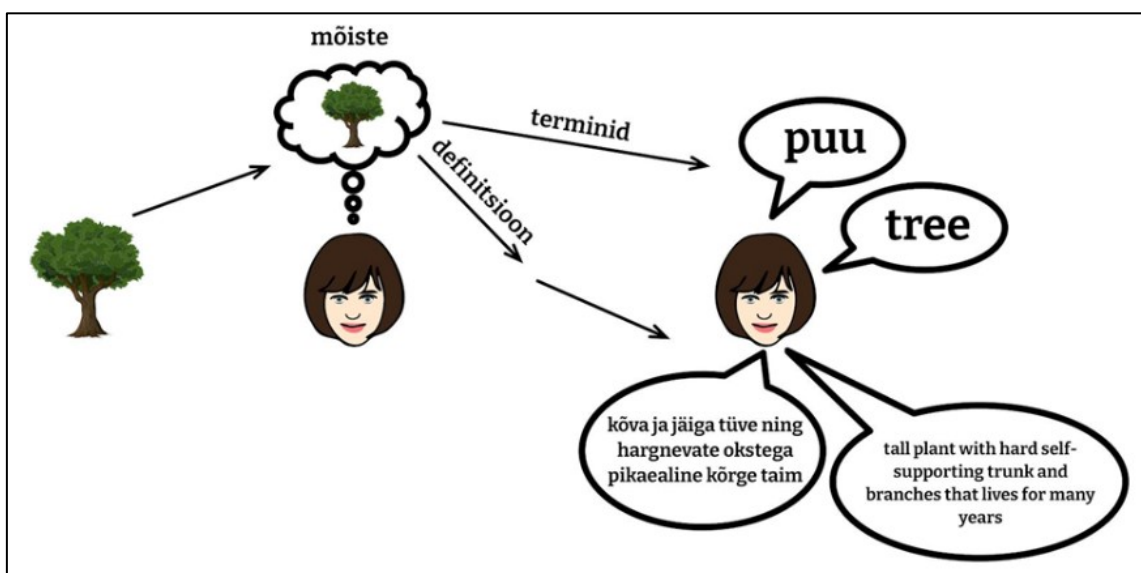
2.2. Probleemid ja võimalused tõlkes

Tõlkimisel on oluline, et säiliks nii mõistete sisuline tähendus kui ka erialane kasutus. Mõiste päritolukeele algse mõtte ja eesmärgi järgimine ja tundmine on tõlke juures üks olulisemaid aspekte. Tähendust erialases mõttes on oma artiklis uurinud ka Jaana Kettunen, tuues välja, et oluliseks ja määravaks osaks on terminist aru saamise juures ja selle tõlkimisel just esialgse termini ja selle kasutuse selge mõistmine (Kettunen J., 2017). Majandusosalase terminoloogia tõlkijal peavad olema nii keelelised kui ka finantsalased teadmised, et kõik kasutatavad väljendid oleks üheselt mõistetavad. Vältida tuleks olukorda, kus tõlkijatel ei ole selget arusaama termini algupärasest taustast (mida on nt IFRS-i teksti koostajad silmas pidanud) ja seetõttu tõlgitakse terminid sihtteelde juba algupäraselt valedel alustel ja valminud tõlge on mitmeti mõistetav. Vajadusel on mõistlikum lisada tõlkimisel täpsustavaid väljendeid, termineid ja näiteid võimalike kasutuspraktikate kohta. Näiteks Eesti puhul on suureks mõjutajaks ka ajalugu, millest tulenevalt on sõnu, mida kasutatakse ajalooliselt venekeelsetena või venekeelsetele sõnadele sarnasena ja uute sõnade loome ja kasutusele võtmine ei ole kiire protsess.

Suur mõju eesti keele ja terminoloogia arengus on olnud Tiiu Ereli koostatud „Terminiõpetuse“ õpikul (Erelt, 2007), mille kohaselt on termin ainult vahend, millega mõiste tähistatakse. Termini eesmärk ei ole mõistet pikalt lahti seletada, vaid olla lühike ja korrektselt orienteeriv.

Terminoloogia on vastavas õpikus lahti selgitatud esemelises tähenduses kui ühes valdkonnas või erialal tarvitavate oskussõnade hulk. (Erelt, 2007, lk 11, 293)

Magistritöös kasutab töö autor sõnu „mõiste“ ja „termin“. Nende sõnade olemuse täpseks mõistmiseks tuleb teada nende kahe erinevust (vt Joonis 1). Mõiste on midagi inimese enda ettekujutustes, arusaam mingist asjast või olukorrast. Termin on kirja pandud sõnaüksus, mis võib koosneda ühest või mitmest sõnast ja tähistab kindlat mõistet. Termineid võib olla ühe mõiste kohta erinevaid ja samatähenduslikke, mida võib tõlkida mitmetesse erinevatesse keeltesse. Need erinevatesse keeltesse tõlgitud või nendes kasutatavad terminid peaksid mõistetena jõudma iga inimeseni sama sisuga. (Terminibaas ja sõnaraamat, 2023)

Joonis 1. Mõiste ja termini seos
Allikas: Terminibaas ja sõnaraamat, 2023

Eestis on keele ja terminoloogia arengut ja säilimist toetamas ja haldamas EKI. EKI töös lähtutakse „Eesti Õigekeelsuskäsiraamatust“ ja EKI Teatmikust. EKI Teatmik on pidevas arengus nii täiendamise kui ka parandamise osas. See annab kasutajale hea võimaluse saada igal ajahetkel asjakohast ja korrektset infot keelekasutuse ja terminoloogia osas. EKI Teatmikust ei ole mitte ainult sõnavara info, vaid ka päevakajalised teemad ja aktuaalsed küsimused. Samuti on võimalik alati EKI-le anda tagasisidet, mida saab andmete ja ka artiklite koostamisel lisandväärtusena kasutada. (Terminibaas ja sõnaraamat, 2023)

Magistritöös uuritavaid termineid (*gain* ja *loss*) üldkeele sõnaraamatutes ei esine, kuid EKI koostatud terminibaasis on olemas termin kadum, mis tähistab seal mittepõhitegevuslikku kulu (Kadum, 2023).

Sarnaselt keelebaasi andmete välja kujunemisele on ka üldisemalt iga keele arengus oluline mõju keskkonnal ja seda ümbritsevatel teistel keeltele ja kultuuril, mis pidevalt seda suunavad ja mõjutavad. Nii on ka eesti keelega, mida on mõjutanud läbi aastate nii soome-, vene- kui ka saksa keel. Igal põlvkonnal tekivad neile omased tavad ja kombed, nii on ka sõnavaraga. Sõnaloomine on tavapäraselt pikk protsess ja toimub just keele kasutajate initsiatiivil ja vajaduspõhiselt. Erandiks on vaid suunatud sõnaloomine ehk EKI korraldatud sõnaloomine ning uute sõnade ja terminite loomise konkursid, mille raames otsitakse vastuseid kindlatele terminitele, millel seni eestikeelsed vastused puuduvad. Seega on uute sõnade kujunemine ja loomine tavapäraselt pigem noorema põlvkonna initsiatiiv ja võimalus kaasa rääkida eriala arengus. Selles osas on töö autori hinnangul väga hea võimalus uue sõnavara loomeks ja selle arenguks just lõputööde koostamine ja ka edasine analüüs. Sellise koostöö raames töötavad tihti ühtse eesmärgi nimel sümbioosis erinevad põlvkonnad, mis loob aluse ka sellele, et õppejõud saavad adapteerida töö käigus välja kujunenud termineid nt igapäevasesse õppe- ja teadustöösse. Uute terminite kasutusele võtmine saabki toimuda tihti alates uue põlvkonna loomulikust erialasest arengust, kui vastavad terminid on olnud nende jaoks juba algselt olemas. Austades ja tundes nii sõnaloomet kui ka ameti ajalugu, saab ka uus tudeng ja tulevane spetsialist panustada seotud eriala arengusse ning oskab analüüsida nii uut kui ka pikema aja jooksul kasutuses olnut. Selliselt on näiteks antud lõputöös uuritavate terminite *gain* ja *loss* uuemad vastused tulum ja kadum olnud Eestis kasutusel ka esimese Eesti Vabariigi ajal. (Alver & Alver, 2011a, lk 471; Alver & Alver, 2011b, lk 530). Samas võib võtta mitmeid aastaid aega, kuni üks termin fikseeritakse ka erialasesse kirjandusse ja seadusloomesse või uuesti kasutusse sulandub.

Töö valmimise käigus suhtles autor ka EKI terminoloogi ja leksikoloogiga, kes jagasid EKI ja seal toimiva uute terminite keelebaasi lisamise protsessi osas avalikku informatsiooni, kuid mõlemad soovisid, et nendega toimunud suhtlus ei kajastuks magistritöös.

Töö koostamise käigus intervjueris autor RT juhti, Baker Tilly Baltics partnerit ja vandeaudiitorit Sander Kallasmaad (lisa 2 on esitatud intervjuu täistekst) (Kallasmaa, 2023). RT liikmed nimetatakse ametisse kolmeks aastaks ja Sander Kallasmaa on RT liige alates 2013. aastast ning alates 2016. aasta novembrikuust ka RT esimees. Intervjuu käigus oli autori eesmärgiks saada

üldine arusaam protsessist, mis tuleb läbida, et terminid saaks RTJ-is muuta või täiendada. Samuti saada aru, mis on RT ja Sander Kallasmaa visioon ja kogemus sõnavara uuendamise ja korrigeerimise osas.

Uuritavate terminite osas ei ole intervjueeritava sõnul probleeme RT-le välja toodud. Tema hinnangul on Eestis tulu kajastamiseks kasutusel 2 terminit:

- 1) tulu – mis kajastab brutotulusid mingist tehingust;
- 2) kasum – kasumiaruande viimasel kirjel esitatud tulemus ehk tulude ja kulude vahe.

Termini *loss* osas on Eestis kasutusel üks vaste – nagu ka inglise keeles, kus termini sisu oleneb kontekstist. Riski näeb intervjueeritav pigem olukorras, kus RTJ-i soovib kasutada või tõlgendada keegi kasutades RTJ-i ingliskeelset tõlget ja sealne info on kahekordse tõlkimise käigus läinud algsest IFRS for SMEs infost väga kaugeks.

Sander Kallasmaa on RT liikme ja esimehena puutunud terminoloogia parandamisega kokku mitmel korral. RT poole on pöördutud akadeemiliste ringkondade esindajad, et alustada dialoogi väljendite uuendamiseks ja uute sisse toomiseks. Realiseerunud on pigem vähesed muudatused (nt kohustised ja lähendid). RT üldiseks seisukohaks terminoloogia osas on olnud kosmeetiliste muudatuste mitte tegemine (vähemalt mitte koheselt). Kasutatakse sisu ülimuslikkuse printsiipi ja kui sisu on enamikele andmete kasutajatele selge ja üheselt arusaadav, siis ei ole muutusi ette võetud. Üheks põhjuseks, mis pärsib muutuste sisseviimist, on asjaolu, et muutus ei hõlma vaid RTJ-e. Terminite muutus hõlmab muuhulgas vajadusel ka seaduse muutmist ja suurima ajalise koormusena tegelikkuses ettevõtete siseste juhendite korrigeerimist.

Sander Kallasmaa väljendas selgelt, et kui autor tuvastab töö käigus olukorra, kus mõisted on vastuolus IFRS for SMEs-iga, siis on RT sellisest infost väga huvitatud, et see teadmiseks võtta ja järgmisel juhendite muutmisel ka vastavad muudatused sisse viia. Sellisel juhul on oodatud nii parandamist ja täiendamist vajavad kohad kui ka töö autori poolset ettepanekud võimalike lahenduste või uue sõnavara osas.

Käesoleva töö käigus tuvastatud keeleliste probleemide lahendamiseks on ühelt poolt vaja professionaalset tuge EKI-lt ja teistelt keele arenguga seotud institutsioonidelt suunamiseks ning tunnustamiseks uudsemat keekekasutust. Teiselt poolt on vaja vastava eriala praktikute aktiivset sõnakasutust, uute terminite loomet soovitude näol ning samuti üliõpilaste, kui uue põlvkonna esindajate, julgust ja initsiatiivi vajaduse ilmnedes nendel teemadel rääkida ja uurida võimalikke

terminoloogia täpsustamise võimalusi. Seega on erialase terminoloogia pidevaks arenguks vaja kõikide osapoolte ühist soovi ja panust.

2.3. IFRS-i tõlkeprobleemid lähiriikides

Eesti naabritest on Soome alates 1973. aastast kasutanud reguleeritud raamatupidamise põhimõtteid (Kettunen P., 1993, lk 6). Sealne raamatupidamine oli reguleeritud ja üles ehitatud Soome raamatupidamise professori Martti Saario tulude-kulude teoorial (Pajunen, 2010, lk 3). Sarnaselt Soomele oli ka teistes Põhjamaades, kes ei olnud ajalooliselt Venemaa poolt okupeeritud, raamistik juba loodud. Nende näitel on võimalik analüüsida ajalooliselt Eesti ja Põhjamaade raamatupidamist ja selles kasutatava sõnavara loomist rakendamaks IFRS-i.

Raamatupidamise arengult on Eestis lähtunud pigem Soome eeskujust ja seetõttu käsitleb autor edaspidises analüüsis just võrdlust keeleliselt eelkõige Soome ja teiste Põhjamaadega. Lisaks kuuluvad eesti ja soome keel ka ühte soome-ugri keelkonda.

IFRS on koostatud IASB esmases töö keeles – inglise keeles. Samuti on kõik IFRS-i tõlgendused ja selgitused algupäraselt inglise keeles. Selleks aga, et IFRS-i kasutus üle maailma saaks laieneda ja oleks ka kvaliteetne, on IFRS Foundation vastutav ametlike tõlgete kvaliteedi eest. IFRS Foundation on IASB ja Rahvusvaheliste Jätkusuutlikkuse Standardite Nõukogu (*International Sustainability Standards Board*) administreeriv mittetulunduslik ühing, mis vastutab vajalike juhendite ja nende tõlgete väljatöötamise juhtimise eest. (Giner, 2016, lk 2-6; How we work, 2023)

IFRS-i paremaks mõistmiseks on loodud kontseptuaalne raamistik, sõnavara selgitused ja näiteolukorrad IFRS-i originaalkeeles kasutamise kohta. Üheks tõlkimise keerukuse põhjuseks on välja toodud ka asjaolu, et kui sama keelt kõnelevates maades on IFRS-i kasutamise osas mitmeti mõistmist ja erinevaid arusaamu, siis ongi keeruline luua tõlkeid, mis oleksid selgelt ja üheselt mõistetavad. IFRS-i tõlkijad ise on muuhulgas välja toonud, et IFRS ise on väga keerukas ja mitmeti mõistetav tekst. (Baskerville, 2011, lk 13-16)

Tõlkimisel on tavapärane praktika ühendada terminid kas juba olemasolevatega või töötada välja uued. Teksti tõlkimisel võib keeleline korrektsus ja juba olemasolevate sõnade kasutus tuua küll mõistete aktsepteerimise ja vähendada segadust, kuid lähtuda tuleks siiski sisust ja vajadusel

korrigeerida või lisada sõnu, et vähendada teadlikku vale kasutust ning lihtsustada igapäevast kasutamist (Evans *et al.* 2015, lk 23-25).

Sarnase probleemi on välja toonud ka Christopher Nobes 2006 aastal avaldatud artiklis (Nobes, 2006, lk 3-5), milles selgitatakse, et IFRS-i erinevad tõlked võivad keeleliselt luua olukorra, kus kaks riiki kasutavad sama IFRS-i, kuid juba inglise keele erinevast kasutusest ja tõlgendustest tulenevalt saavad sellest täiesti erinevalt aru. Sarnaselt on välja toonud oma artiklis Evans *et al.* (2015), et võimalikud alternatiivid tõlkes võivad tunduda tavapärasele tõlgile ebaolulised, kuid kui finantsaruannetes on võimalik ühte tõlget, nt „õiglase väärtuse“ kohta, kasutada kahes täiesti erinevas tähenduses, võivad tulemuseks olla erinevad järeldused antud finantsaruannete analüüsi põhjal tehtavates otsustes (nt investeerimisotsused). Sellised erinevused finantspersonaliga või ka investorite arvestuses võivad mõjutada aruande kasutajate finantsotsuseid.

Jaana Kettunen on oma artiklis välja toonud, et kuigi soome keel on sõnade arvult väga mahukas, siis esines IFRS-i tõlkimisel ja kasutamisel väga palju kitsaskohti, millega ka IFRS Foundationi loodud tõlkekomitee esindaja Soome näitel pidi tegelema. Loodud grupp pidi teadma nii olemasolevat keelekasutust kui ka analüüsima võimalikke uusi sõnaühendeid ja sõnade kasutust. Samuti analüüsiti ja intervjueriti tõlke protsessis palju erinevaid praktikuid nii keele kui raamatupidamise valdkonnas. Soomes koosnes IFRS-i tõlkimise algusjärgus 2002. aastal tõlkekomitee ühest tõlgist ja kolmest ülevaatajast, protsessi lõppjärgus oli parima kvaliteedi tagamiseks kaasatud 19 ülevaatajat. Tõlke protsessis kasutati erinevaid lahendusi, nt uute sõnade loome, sõnaühendite kasutusele võtmine ja ka juba olemasolevate sõnade tähenduse täpsustamine. Samas oli teada, et uute sõnade loomine on keeruline ja seda tehti minimaalselt. Vajadusel jäeti mõned ingliskeelsed väljendid kasutamiseks originaalkeeles, sest see oli keeleliselt vastuvõetavam. (Kettunen, J., 2017, lk 3-8)

Keerulisem oli olukord just sõnapaaridega, mille üksikosadel on soome keeles tõlge olemas, kuid kui need kaks tõlget kokku panna tekkis sisuliselt teine väljend. Nendel juhtudel on praktikas esinenud olukordi, kus tõlked ja keelekasutus kujunevad aja jooksul välja. Standardite pikaajalisel ja aktiivsel kasutamisel võivad tekkida uued sõnad või vanade sõnade mugavdatud versioonid. Parima lahenduse leidmiseks läheneti Soomes igale keerukale terminile eraldi. Nii Kettunen kui IFRS Foundationi keelekomitee esindaja tõid välja olulise tõsiasja, et kui juba ühes riigis tõlgitakse ametlikult IFRS, siis seda peaks tegema spetsialistid läbi mõeldult ja põhjalikult. Selleks

kaasatakse tihti ka nt kohalikke suuremaid audiitorettevõtteid, et hinnata sõnade reaalselt kasutust läbi aktiivsete kasutajate. (Kettunen J., 2017; How we work, 2023)

Dahlgren & Nilsson on analüüsinud IFRS-i rakendamist ja tõlget rootsi keelde, nt on võetud põhjalikumaks uurimiseks väljend *true and fair view*. Väljendis on algselt inglise keeles silmas peetud kahte eraldi sõna, millel on mõlemal eraldi oma tähendus. Samas on tõlge eri keeltes väga erinevalt välja toodud ja nt rootsi keeles on antud väljendi vaste ühesõnaline. Saksamaa, Prantsusmaa ja Hispaania on sama väljendi jätnud enda sõnavaras juba olemasoleva ühesõnalise väljendiga samaväärseks ning Poolas on sama termin kasutusel ajaloolise väljendina. Seega ei ole oluline vaid tõlke täpsus, aga ka standardite sisuline kasutamine ja üheti mõistmine. Selliseks terminiks on ka käsitletud *true and fair view*, mis on algselt välja töötatud Suurbritannias ja korrektselt mõistetav eelkõige seelses keelekultuuris. (Dahlgren & Nilsson, 2012, lk 9-12; Zeff, 2007, lk 6-7)

Sarnase terminina, mille ühene tõlkimine on keerukas, on Dahlgren & Nilsson oma publikatsioonis välja toonud *gain*-i. Rootsis on see termin tõlgitud kasutades juba olemasolevat sõnavara, kuid termini kasutuse rootsikeelse tõlke analüüsimisel ja selle omakorda inglise keelde tagasi tõlkimisel selguvad algse tõlke puudused. Sellega võib kaasneda mitmeti mõistmine või halvemal juhul teadlik vale kasutamine, mis võib endaga kaasa tuua andmekasutajate ebakorrektsed otsused. Termin'i tõlke analüüs on esitatud tabelis 2. Välja on toodud artiklis esitatud tabel ja sellele lisatud töö autori tõlke eesti keelde, et tuua täpsemalt erinevus tõlkes välja. (Dahlgren & Nilsson, 2012)

Tabel 2. Terminite *income* ja *gain* tõlke analüüs rootsi keele näitel (täielik tabel lisas 3)

	Definitsioon kontseptuaalsest raamistikust (ingl originaal)	Tagasitõlge rootsikeelsest terminist inglise keelde
Allikast	<p>„The definition of income encompasses both revenue and gains. Revenue arises in the course of the ordinary activities of an entity and is referred to by a variety of different names including sales, fees, interest, dividends, royalties and rent.</p> <p>Gains represent other items that meet the definition of income and may, or may not, arise in the course of the ordinary activities of an entity.“</p>	<p>„The definition of revenue encompasses also the concept of profit. Revenues arise in the course of the ordinary activities of an entity and is referred to by a variety of different names including sales revenues, fees, interest, dividends, royalties and rent.</p> <p>Profits include other items that meet the definition of revenue and may, but does not need to, arise in the course of the ordinary activities.“</p>
Autori tõlge eesti keelde	<p>Tulu (<i>income</i>) hõlmab tulu (revenue) ja gain-i. Tulu võib tekkida ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus ja võib olla nimetatud kui müügitulu, teenustasud, intressid, dividendid, autoritasud ja renditulu.</p> <p>Gains on muu tulu, mis vastab tulu definitsioonile ja võib, aga ei pea tekkima ettevõtte tavapärase tegevuse käigus.</p>	<p>Tulu termin hõlmab kasumit. Tulu tekib ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus ja seda võib nimetada tuluks, tasuks, intressiks, dividendideks, autoritasudeks ja rendiks.</p> <p>Kasum hõlmab muud tulud, mis vastab tulu definitsioonile ja võib, aga ei pea tekkima ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus.</p>

Allikas: Dahlgren & Nilsson, 2012, lk 13-14; autori koostatud.

Kui ebakorrekse tõlke tulemusel mõistavad investorid või audiitorid teises riigis esitatud finantsandmeid valesti, võib tekkida olukord, kus nad kasutavad neid finantsandmeid teadmatult ja teevad sellest ebaõigest infost tulenevalt kas enda või ettevõtte jaoks kahjulikke otsuseid (Evans, 2004, lk 2). Terminite *gain* ja *loss* eestikeelset kasutust ja selle tõlke ning kasutamise erisusi analüüsib autor töö kolmandas peatükis, sest on märganud just sellist kasutuse ebaselgust ka Eesti raamatupidamise praktikas.

3. UURING TERMINITE *GAIN* JA *LOSS* TÕLKEST EESTI KEELDE

Töö kolmas peatükk on jagatud meetoodika kirjelduseks, analüüsiks ja tulemusteks. Esimeses osas tuuakse välja töö meetoodika ja edasise analüüsi põhimõtted. Analüüsi osas võrdleb töö autor väljendite *gain* ja *loss* tõlkeid IFRS for SMEs, IFRS-is, IFRS-i kontseptuaalses raamistikus ja kasutust RTJ-is. Tulemuste osas võtab autor kokku varasema analüüsi ning toob välja võimalikud lahendused ja tähelepanekud.

3.1. Uuringu meetoodika

Magistritöö eesmärk on selgitada välja terminite *gain* ja *loss* tõlgete täpsus ja nende kasutus RTJ- is võrreldes nende aluseks oleva IFRS for SMEs-iga ning pakkuda välja vajadusel võimalikud täpsemad tõlgete alternatiivid.

Töö teostamiseks koguti andmeid dokumendivaatluste ja peatükis 2 välja toodud intervjuu käigus. Andmete analüüsimeetoditest on kasutatud peamiselt kirjeldamist ja võrdlemist.

Terminipaari *gain* ja *loss* tõlke ja kasutamise analüüsimiseks annab töö autor ülevaate selle sõnapaari olemusest ning tähendusest ingliskeelsetes normdokumentides (IFRS, IFRS for SMEs ja finantsaruandluse kontseptuaalne raamistik). Seejärel toob välja selle sõnapaariga terminoloogias väga sarnase kasutusega sõnapaari *profit* ja *loss* tähenduse samadel alustel. Võrdleb IFRS-is ja IFRS for SMEs välja toodud definitsioone ja analüüsib nende sisulist sarnasust. Mõlema sõnapaari osas toob välja normdokumentidest terminid ja selgitused. Töö autor teeb üldistatud kokkuvõtte, millal oleks IFRS-i ja IFRS for SMEs-i alusel õigem kasutada üht või teist sõnapaari, et nende sisulist kasutust detailselt RTJ-idega võrrelda.

Seejärel analüüsib töö autor uuritavate sõnapaaride kasutust RTJ-ides vastavalt eelnevalt välja toodud sõnapaaride iseloomulikele tunnustele. Eestikeelsetes RTJ-ides saab tuvastada nende kahe

sõnapaari kasutuse korrektsust analüüsides kasutatud sõnapaari kasum ja kahjum. RTJ-ides kasutatakse läbivalt sama sõnapaari kahe uuritava sõnapaari vastena. Käesoleva peatüki maht on piiritletud ja seetõttu on autor käsitletud uuritavate RTJ-idenä RTJ-e 3-10. RTJ-ides 1 ja 2 on pigem üldistavad ja vormilised kasutused ning seal esitatud info on sisult terminite ja kasutuskohtade analüüs, mida rakendatakse võrdluses taustainfona täpsema analüüsi vajadusel.

Analüüsitava RTJ-ide läbi töötamisel toob töö autor välja sõnade kasum ja kahjum kasutused, mis sisuliselt võiksid käsitleda *gain* ja *loss* kontseptsiooni. Välja toodud punktide osas analüüsib töö autor iseloomulike tunnuste esinemist tabelis ja seejärel annab hinnangu vastavalt esinenud tunnustele, kas antud punktis käsitletu on sisult *profit or loss* või *gain or loss*. RTJ-i lõpus välja toodud administratiivseid punkte töös eraldi ei analüüsita.

Tuvastatud erisused on töös välja toodud ja uurimuse tulemusel antakse ülevaade võimalikest alternatiividest, mida võiks RTJ-ides kasutada.

3.2. Normdokumentide tõlgenduste võrdlused

Käsitlemaks terminite *gain* ja *loss* kasutamist ja tõlget toob töö autor esimese osana välja, millal on õige kasutada sõnapaari *gain* ja *loss* ning millal oleks õigem kasutada sõnapaari *profit* ja *loss*. Nimetatud terminipaarid aetakse eestikeelsetes juhenddokumentides tihti segamini, sest nende mõlema vasteks on tavapäraselt kasum ja kahjum (*gain*-i puhul vahel ka tulu ja kulu).

Sõnapaari *profit* ja *loss* definitsioonid ja ametlikud tõlked vastavalt IAS-ist 1 ja IFRS for SMEs-t on esitatud tabelis 3. Tabelist on näha, et nii IFRS-is kui ka IFRS for SMEs on sõnapaari tähendus täpselt sama. Eesti keelsete tõlgete alusel on tegemist tulude ja kulude vahega jättes välja muu koondkasumi komponendid. Selle sõnapaari tähendus on selge ja seda on võimalik edasistes analüüsides kasutada lähtudes tabelis 3 toodud definitsioonist.

Tabel 3. Sõnapaari *profit* ja *loss* definitsioonid IAS 1-s ja IFRS for SMEs

IAS 1 § 7	IFRS for SMEs Lisa B sõnastik
„ <i>Profit or loss is the total of income less expenses, excluding the components of other comprehensive income.</i> “	„ <i>The total of income less expenses, excluding the components of other comprehensive income.</i> “
„Kasum või kahjum on kõikide tulude ja kulude vahe , välja arvatud muu koondkasumi komponendid.“	„Kasum või kahjum – Kõikide tulude ja kulude vahe , välja arvatud muu koondkasumi komponendid.“

Allikas: IAS 1 Presentation ..., 2007, § 7; IAS 1 Finantsaruannete ... 2007, § 7; IFRS for SMEs, 2015, *Glossary*; Väike- ja keskmise..., 2009, terminite sõnastik; autori koostatud.

Sõnapaari *gain* ja *loss* analüüsimiseks tuleb lahti mõtestada, mida on mõeldud selle sõnapaari osas *gain*-ina. *Loss* on mõlema sõnapaari juures esindatud. *Gain*-i defineeritakse IFRS-is tulu (*income*) komponendina. Termin *income* ja selle eestikeelse vaste tulu (*income*) definitsioonid on IFRS-is ja ka selle eestikeelses tõlkes autori hinnangul samatähenduslikud ja võimaldavad jõuda samade järeldusteni aruannete koostamisel (vt tabel 4).

Tabel 4. Termin *income* definitsioon IFRS-is 15 ja selle ametlik eestikeelne tõlge

IFRS 15 „ <i>income</i> “	IFRS 15 eestikeelne vaste (tulu)
„ <i>Increases in economic benefits during the accounting period in the form of inflows or enhancements of assets or decreases of liabilities that result in an increase in equity, other than those relating to contributions from equity participants.</i> “	„Majandusliku kasu suurenemine arvestusperioodil, mis väljendub varade lisandumise või suurenemisena või kohustiste vähenemisena, mille tulemusena omakapital suureneb, välja arvatud omanike poolt tehtavad sissemaksed.“

Allikas: IFRS 15 Revenue ..., 2014, Appendix A; IFRS 15 Kliendilepingutest ..., 2014, Lisa A; autori koostatud.

Tulu (*income*) täpsustava terminina on välja toodud vaid tulu (*revenue*), mis on mõlemas keeles esitatud, kui ettevõtte tavapärase majandustegevuse käigus tekkiv tulu (*revenue*) (IFRS 15 Revenue ..., 2014, Appendix A; IFRS 15 Kliendilepingutest ..., 2014, Lisa A). Inglise keeles on tavapärase äritegevuse käigus tekkiva tulu (*revenue*) termini definitsioon järgmine: „*Income arising in the course of an entity's ordinary activities*“ (IFRS 15 Revenue ..., 2014, Appendix A).

Kontseptuaalse raamistikus paragrahvis 4.68 on välja toodud tulu (*income*) mõiste ja tabelis 4 toodud mõistest eristab vaid asjaolu, et majandusliku kasu suurenemise osa on välja jäetud (Conceptual Framework § 4.68, 2023): „*Income is increases in assets, or decreases in liabilities,*

that result in increases in equity, other than those relating to contributions from holders of equity claims“. Tulu (*income*) üheks osaks olev termin *gain* eraldiseisvana on IFRS-is 15 defineerimata, kuid sisult on see osa tulust (*income*), sest tulu on defineeritud läbi vara suurenemise. Selliselt on käsitletud *gain*-i olemust ka Alver *et al* (2020), analüüsid terminite *gain* ja *loss* sisulist olemust, mis on väljendunud ka IFRS for SMEs-i kolmanda redaktsiooni eelnõus (seal ei ole enam *gain*-i terminina defineeritud). Terminite sõnastikust on välja jäetud termin *gain*, kuid samas on välja toodud eraldi *revenue* definitsioon. Sarnaselt IFRS-ile on üldisemaks muudetud *income* definitsioon, kus ei ole enam tähelepanu pööratud tehingu majanduslikule sisule, vaid on lihtsalt öeldud vara suurenemine või kohustiste vähenemine. *Revenue* definitsioon on kolmanda redaktsiooni eelnõus muutunud, kuid on siiani välja toodud, kui tavapärase äritegevuse tulemus. Mitte tavapärase äritegevuse (*gain*-i) tähistamiseks ei ole alles definitsiooni, kuid termin, mida praktikud kasutavad ja sisu, mida just ingliskeelses algtekstis *gain*-i või *loss*-i all mõeldakse, on sama. Samuti on korrigeeritud termini kasutus standardis mitte rõhutatuks (rasvane kirjastiil on eemaldatud). Kui tegemist on sisuliselt mitte tavapärase äritegevusega, siis on juhendis arvestuslik lähenemine selgitatud siiski kasutades termineid *gain* ja *loss* (IFRS for SMEs, 2015; *Exposure Draft Third...*, 2022).

Alver *et al* on oma publikatsioonides väljendanud, et sõnade *gain* ja *loss* all mõistetavate majandustehingute aluseks ei ole tehing ise ja neil ei ole majanduslikku sisu. Nendega on kajastatud tehingu tulem kas positiivse või negatiivse väljundina ja võib öelda, et tegemist on tasakaalustavate ridadega raamatupidamislikus mõttes, mis võivad olla varasemalt tehtud hinnangute korrigeerimine. (Alver & Alver, 2016; Alver & Alver *et al.*, 2020)

Olenemata terminite *gain* ja *loss* majandusliku sisu puudumisest, on raamatupidamislikus keelekasutuses tegemist aktiivselt kasutusel olevate sõnadega. Seda just ingliskeelses keelekultuuris, kus neile on analüütiliselt välja kujunenud sisu ja täpne tähendus ning tõlkeprotsessis tuleks tagada, et neile sõnadele oleks ka Eestis rakendatavad sisuliselt korrektsed terminid.

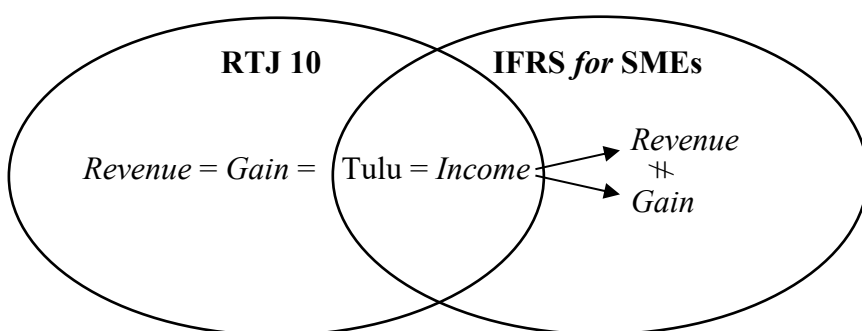
IFRS for SMEs on tulu (*income*) defineeritud samadel põhimõtetel, nagu IFRS-is: „*Increases in economic benefits during the reporting period ...*“ (IFRS for SMEs, 2015, lk 229) (täielik väljavõte lisas 4).

Termin *revenue* vastavalt:

„*the gross inflow of economic benefits during the period arising in the course of the ordinary activities of an entity when those inflows result in increases in equity, other than increases relating to contributions from equity participants.*“ (IFRS for SMEs, 2015, lk 236)

Termin *gain* on IFRS for SMEs välja toodud, kui majandusliku tulu (*income*) suurenemine, mis vastab tulu (*income*) mõistele, kuid ei ole müügitulu (*revenue*) („*Increases in economic benefits that meet the definition of income, but are not revenue*“ (IFRS for SMEs, 2015, lk 227)). Kuigi nagu kirjeldatud käesoleva töö alapeatükis 1.2, on veel jõustumata IFRS for SMEs kolmanda redaktsiooni eelnõus antud termin sõnastikust välja jäetud, on selle sisuline kasutus säilinud ja käesoleva töö käigus läbiviidavas analüüsis on võimalik kasutada kehtivas standardis olevat definitsiooni.

IFRS-is on uuritavate terminitega seoses olemas vaid terminite tulu (*income*) ja tulu (*revenue*) definitsioonid, kuid IFRS for SMEs on välja toodud nii tulu (*income*), tavapärasest äritegevuses tekkiv tulu (*revenue*) kui ka *gain*. Nende kolme termini vahelise seose IFRS for SMEs võib esitada järgnevalt: tulu (*income*) hõlmab endas nii tavapärasest äritegevuses tekkivat tulu (*revenue*) kui ka *gain*-i. *Gain* aga ei ole tavapärasest äritegevuses tekkiv tulu (*revenue*), vaid välistab selle. Tavapärasest äritegevusega seotud tulu (*revenue*) on defineeritud tulust (*income*) veidi täpsemalt ja on toodud välja, et tegemist on brutotuluga ehk tulu teenimisega seotud kulusid ei ole maha arvestatud (vt joonis 2).

Joonis 2. Mõiste tulu esitamine graafiliselt

Allikas: IFRS for SMEs, 2015, Appendix B; RTJ 10 Tulu Kajastamine, p 9; autori koostatud

Sõnapaari *gain* ja *loss* ei ole IAS-is 1 välja toodud. Samuti ei ole seda defineeritud IFRS for SMEs esitatud sõnastikus, kus on samas välja toodud sõnapaar *profit* ja *loss* (*gains* eraldi on olemas). Kui termin ei ole IFRS-is välja toodud, võib selle sisu mõistmiseks kontrollida, kas see on esitatud

IFRS-i kontseptuaalses raamistikus, mille sisuks on IFRS-is kasutatava terminoloogia ja mõistete lahti selgitamine. EL-is ei ole vastav raamistik küll aktsepteeritud, kuid sisuliselt saab selle alusel täpsemalt välja tuua definitsioonid, et analüüsida, mida on IFRS-is kasutatavate terminite all mõeldud. Raamistik on algupäraselt koostatud IFRS-i rakendamise lihtsustamiseks ja ühtsete arusaamade tagamiseks. Kui IFRS-i rakendaval ettevõttel tekib küsimus mõne termini sisu kohta, saab just kontseptuaalsest raamistikust selgituse, mida selle all täpsemalt on mõeldud. See peaks tagama IFRS-i põhimõtetel koostatavate aruannete võrreldavuse. Ilma täpse koostajate tõlgenduseta võib tekkida olukord, kus IFRS-i rakendamine riikide vahel oluliselt erineb. Seda on oma artiklis uurinud ka McBride & Verma (2021) ning raamatus välja toonud ka Kallas (2002), et raamatupidamine ei ole vaid tehniline töö, vaid hõlmab ka taustsüsteemi ning sotsiaalsete ja moraalsete normide kogumit, milles ettevõtte tegutseb. Just nende taustsüsteemide ühtlustamiseks ongi vaja kontseptuaalset raamistikku, mis ühtlustaks vähemalt põhilised terminid. Töö koostamise ajal kehtinud IFRS-i kontseptuaalses raamistikus on peatükis 4 välja toodud küll terminid *income* ja *expense*, kuid *gain*-i defineeritud ei ole. Samas on varasemalt kuni 2019. aastani kehtinud kontseptuaalses raamistikus välja toodud ka termini *gain* selgitus. Hilisemas kontseptuaalses raamistikus seda enam ei esine. Töö autor on otsustanud võrdluse välja toomiseks siiski kasutada varasemalt kehtinud kontseptuaalse raamistiku sisu. Nimelt võivad töös analüüsitavad terminid olla ingliskeelses kasutuses tavapärased ja sisult teada ning seetõttu ei ole peetud vajalikuks neid uues kontseptuaalses raamistikus eraldi välja tuua.

Tabelis 5 toob töö autor välja, et termin *gain* on küll defineeritud läbi tulu (*income*), kuid näite varal on täpsustatud, et tegemist on pigem mitte tavapärase äritegevuse käigus tekkiva tuluga (*gain*). Kuni 2019. aastani kehtinud kontseptuaalsest raamistikust on välja toodud terminite *income* ja *expense* täielikud definitsioonid lisas 5, kus on esitatud olukorrad ja täpsustused, millal on rakendatav ka termin *gain*.

Tabel 5. Termini *gain* definitsioon IFRS kontseptuaalses raamistikus (2012) ja IFRS for SMEs

Kontseptuaalne raamistik § 4.30 ja 4.32	IFRS for SMEs sõnastikus
<p>4.30 „Gains represent other items that meet the definition of income and may, or may not, arise in the course of the ordinary activities of an enterprise.</p> <p>4.31 Gains include, for example, those arising on the disposal of non-current assets... “</p>	<p>ENG: „Increases in economic benefits that meet the definition of income, but are not revenue.“</p>
<p>Autori tõlge:</p> <p>4.30 <i>gains</i> muu, mis vastab tulu (<i>income</i>) mõistele, kuid võib aga ei pea tekkima ettevõtte tavapärase tegevuse käigus.</p> <p>4.31 <i>gains</i> tekib näiteks immateriaalse põhivara müügist...</p>	<p>EST: „Tehingukasumid (<i>gains</i>) – majandusliku kasu suurenemine, mis vastab tulu mõistele, aga ei ole müügitulu.“</p>

Allikas: International Accounting ..., 2012, § 4.30 ja 4.31; IFRS for SMEs, 2015, Appendix B; Väike- ja keskmise..., 2009, terminite sõnastik; autori koostatud.

Vastavalt tabelile 5 on *gain* kirjeldatud kui osa tulust, mis ei ole tavapärase äritegevuse käigus tekkinud. Sõnapaari *gain* ja *loss* osas ei ole juhenddokumentides täpset selgitust ega vastet välja toodud. Parim eristus nende sõnapaaride osas on tulu poole analüüs. *Gain* on mitte tavapärase äritegevuse käigus tekkinud tulemus, seega *gain* ja *loss* tekivad pigem mitte tavapärase äritegevuse käigus. Teise suurima erisusena nende kahe sõnapaari vahel on oluline välja tuua, et *profit* ja *loss* on tulude ja kulude vahe ehk netosumma, kuid *gain* ja *loss* pigem matemaatiline tulem. *Profit* ja *loss* (kasum või kahjum) on kasumiaruandes tulem matemaatilise tulude ja kulude vahena. Samas, kui *gain* ja *loss* on kasumiaruande eraldiseisvad elemendid (read selle sees). See on ka üks põhjustest, miks RTJ-ides kasutatakse vasted (kasum ja kahjum) mõlemal juhul (nii *profit/loss* kui ka *gain/loss*) ei ole sisuliselt korrektsed, sest ühe sõnapaari alla koondatud kaks tähendust on sisuliselt väga erinevad. Antud töös käsitletavate terminite *gain* ja *loss* tõlgete ja kasutuse analüüsimiseks toob autor välja ka nendega seotud põhiliste terminite tähendused IFRS-is ja IFRS for SMEs, millest Eesti raamatupidamist reguleerivad RTJ-id peamiselt lähtuvad. Esimeseks analüüsitavaks terminiks on *income*.

Peamiseks tulu (*income*) kajastavaks juhendiks on RTJ 10, mille p 9 sõnastab tulu järgnevalt: „Tulu on majandusliku kasu suurenemine aruandeperioodil vara lisandumise või suurenemisena või kohustiste vähenemisena, mille tulemusel omakapital suureneb, v.a omanike sissemaksed omakapitali.“ Selle mõiste juurde on lisatud viide IFRS for SMEs paragrahvidele 2.23 (a) ja 2.25. Joonealuse märkusena on välja toodud: „SME IFRS kasutab mõiste „tulu” vastetena mõisteid

„*income*”, „*revenue*” ja „*gain*”. Sisuliselt on kõik kolm SME IFRS mõistet samatähenduslikud ning käesolevas juhendis kasutatakse kõigi nende vastena“. (RTJ 10 Tulu Kajastamine p 9)

RTJ-is 10 esitatud märkuse alusel on *income*, *revenue* ja *gain* kõik eesti keeles tähistatud terminiga tulu ja nende eristamiseks kasutab autor töös lisaks sulgudes ingliskeelset täpsustust, et sisu üheselt mõistetav oleks.

RTJ-is 10 esitatud joonealusest märkusest lähtuvalt võib järeldada, et *revenue* ja *gain* on samatähenduslikud, kuid raamatupidamislikult on need terminid sisuliselt erinevad. Tulu (*revenue*) ja *gain*-ina arvestatav kinnisvarainvesteeringust saadav väärtuse muutuse tulu on nt RTJ-i 2 „Nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaaruandes“ kohaselt sisuliselt erinevad ja tuleb kajastada kasumiaruandes erinevatel ridadel (RTJ 2 Nõuded informatsiooni esitusviisile ..., lisa 2).

RTJ-is 2 on viidatud kasumiaruande ülesehitust kirjeldades RTJ-ile 10 ja seal esitatud tulu terminile. Samas on juurde toodud kirje „muu äritulu.“ Mõlemas kasumiaruande skeemis on välja toodud „muu äritulu“, mis on sisuliselt IFRS for SMEs esineva *gain* terminiga sarnane, kuid taas mitte kõikehõlmav. Seega ei saa termini *gain* otsese vastena kasutada eesti keeles ka muud äritulu, sest sisulises raamatupidamislikus kasutuses ja RTJ-is 2 muu äritulu selgituses on tähendused erinevad. (RTJ 2 Nõuded informatsiooni esitusviisile ..., lisa 2)

RTJ-is 10 on joonealuse märkusena viidatud IFRS for SMEs-i kahele paragrahvile (IFRS for SMEs, 2015 lk 17):

- 1) § 2.23 (a) ühtib sisuliselt IFRS-is ja IFRS for SMEs toodud terminiga *income*;
- 2) § 2.25 on toodud veidi täpsem tulu definitsioon, mille järgi see koosneb *revenue*-st ja *gain*-ist, kus *revenue* on tavapärase äritegevuse käigus tekkinud (müügitulu, teenustasud, intressid, dividenditulu, litsentsi ja rendi tulud) ja *gain* pigem mitte tavapärase äritegevuse käigus tekkiv tulu ehk see tulu osa, mis ei ole *revenue*.

Tuues välja RTJ-is 10 kasutatud mõisted ja IFRS for SMEs esitatud definitsioonid graafiliselt (lk 31, joonis 2) saab täheldada, et RTJ-is on selle mõiste juures põhimõtteline ebakõla.

Järgmiseks võrdleb autor analüüsitava terminitega seotud RTJ-ides esinevat terminoloogiat kasutust. Uurimisobjektiks on magistritöö mahu piirangust tulenevalt RTJ-id 3-10. RTJ-id 1 ja 2

on analüüsitud vaid täpsustavate küsimuste korral, sest tegemist on antud töö raames pigem administratiivsete juhenditega. Käsitletavates RTJ-ides analüüsitakse punkte, mis sisult võiks reguleerida sõnapaariga *gain* ja *loss* seotud tehinguid (kajastaksid kasumit/kahjumit) ning seejärel võrreldakse neid töös eelnevalt tuvastatud iseloomulike näitajate abil ja hinnatakse vajadust korrektsemaks kajastamiseks. Vajadusel võrreldakse neid sisuliselt IFRS for SMEs-i paragrahvidega. Võrdluseks kasutatakse just IFRS for SMEs-i paragrahve, sest neist lähtuvad RTJ- id. Käesoleva peatüki alguses (lk 29, tabel 3) on autor välja toonud IFRS-i ja IFRS for SMEs- i võrdluse, mille alusel on neis *gain* ja *loss* tähistatud ja kasutusel samasisulistena.

Vastavalt tabelile 6 võib välja tuua, et RTJ-is 2 on kasutatud kasumit ja kahjumit, kuid IFRS for SMEs on tähistatud põhivara müügist saadud *gain* või *loss* (mitte *profit* või *loss*) (RTJ 2, p 29 (a); IFRS for SMEs, 2015, § 2.52 (b)).

Tabel 6. IFRS for SMEs ja RTJ 2 p 29 (a) tulude ja kulude saldeerimise võimaluste võrdlus

IFRS for SMEs § 2.52 (b)“	RTJ 2 p 29 (a)
<p>„<i>An entity shall not offset assets and liabilities, or income and expenses, unless required or permitted by this Standard:</i></p> <p><i>(b) if an entity’s normal operating activities do not include buying and selling non-current assets, including investments and operating assets, then the entity reports gains and losses on disposal of such assets by deducting from the proceeds on disposal the carrying amount of the asset and related selling expenses.</i>“</p>	<p>„(a) kasumeid (kahjumeid) põhivarade müügist kajastatakse netosummana (põhivarade müügist saadud tulu miinus müüdud vara bilansiline maksumus ja kaasnevad müügikulutused).“</p>

Allikas: IFRS for SMEs, 2015, § 2.52 (b); RTJ 2 Nõuded informatsiooni esitusviisile ..., p 29(a); autori koostatud.

RTJ-is 2 p 39 käsitletakse rahavoogude kaudmeetodi rakendamist, selle jaotises (c) ilmneb taas erinevus IFRS for SMEs-iga (käsitletud tabelis 7).

Tabel 7. IFRS for SMEs ja RTJ 2 p 39 (c) võrdlus

IFRS for SMEs § 7.8	RTJ 2 p 39 (c)
<p>„Under the indirect method, the net cash flow from operating activities is determined by adjusting profit or loss for the effects of: (b) non-cash items such as depreciation, provisions, deferred tax, accrued income (expenses) not yet received (paid) in cash, unrealised foreign currency gains and losses, undistributed profits of associates and non-controlling interests; and.....“</p>	<p>„39. Kaudmeetodi rakendamisel korrigeeritakse kasumit või kahjumit (SME IFRS 7.8): (c) investeerimis- või finantseerimistegevusest tulenevate rahavoogudega seotud tulude ja kuludega (nt kasum põhivarade või finantsinvesteeringute müügist).“</p>

Allikas: IFRS for SMEs, 2015, § 7.8; RTJ 2 Nõuded informatsiooni esitusviisile ..., p 39 (c); autori koostatud.

Kaudse meetodi rakendamisel tuleb välja erinevus, kus RTJ 2 alusel kajastatakse otse kasumit või kahjumit, kuid IFRS for SMEs toob välja, et just valuutaväärtuse muutusest tekivad *gain* või *loss*. Sellest võrdlusest järeldub taas, et hinnangutest tulenevad *gain* ja *loss* on RTJ-is 2 kajastatud kui kasum või kahjum ja seega eksitava sisuga. Samuti tekib antud punkti uurides küsimus, kas kasum on tulude ja kulude komponent või nende vahe.

RTJ 2 lõpus on esitatud finantsaruannete kirjete selgitused, milles on taas terminite *gain* ja *loss* kasutuse erisusi, nt realiseerimata *gain* ja *loss* omakapitalis, ümberhindlused finantsvaras, finantsinvesteeringutes, valuutakursi muutustest tekkinud *gain* ja *loss*, immateriaalse põhivara ja põhivara ümberhindlused. Nende ja teiste erisuste analüüsimisel lähtub töö autor RTJ-ide põhiselt, millistes need tehingud ja kirjete kajastamine on käsitletud.

Teiseks analüüsitavaks RTJ-iks on RTJ 3 „Finantsinstrumendid“, milles on esitatud hinnangute muutuste kajastamine (tabelis 8).

Tabel 8. IFRS for SMEs ja RTJ 3 võrdlus

IFRS for SMEs	RTJ 3
<p>„12.8 At the end of each reporting period, an entity shall measure all financial instruments within the scope of Section 12 at fair value and recognise changes in fair value in profit or loss, except as follows: ...“</p>	<p>„15. Väärtuse muutusest tulenevad kasumid või kahjumid kajastatakse kasumi või kahjumina aruandeperioodi kasumiaruandes. (SME IFRS 11.14 (c) (i), 12.8)“</p>
<p>„11.33 (ii) ... The carrying amount of the transferred asset shall be allocated between the rights or obligations retained and those transferred on the basis of their relative fair values at the transfer date. Any difference between the consideration received and the amounts recognised and derecognised in accordance with this paragraph shall be recognised in profit or loss in the period of the transfer. “</p>	<p>„43. Finantsvara eemaldamisel bilansist kajastatakse finantsvara bilansilise maksumuse ja tema eest saadud tasu vahet kasumiaruandes tulu või kuluna. (SME IFRS 11.33)“</p>
<p>„22.16 ... An entity shall deduct from equity the fair value of the consideration given for the treasury shares. The entity shall not recognise a gain or loss in profit or loss on the purchase, sale, issue or cancellation of treasury shares. “</p> <p>„22.17 An entity shall reduce equity for the amount of distributions to its owners (holders of its equity instruments). Income tax relating to distributions to owners shall be accounted for in accordance with Section 29. “</p>	<p>„52. Bilansis finantskohustisena kajastatud instrumentidelt arvestatud intresse, dividende ning muid kasumeid ja kahjumeid kajastatakse kasumiaruandes tuluna või kuluna (nt intressikulud laenudelt ja võlakirjadelt; dividendid eelisaktsiatelt, mida kajastatakse bilansis kohustisena; kasum (kahjum) laenu refinantseerimisest).“</p> <p>„53. Bilansis omakapitalina kajastatud instrumentidega seotud väljaminekuid ja sissetulekuid kajastatakse bilansis omakapitali muutustena (nt dividendide maksed lihtaktsiatelt; kasum/kahjum omaaktsiate müügilt). (SME IFRS 22.17)“</p>

Allikas: IFRS for SMEs, 2015, § 12.8, 11.33, 22.16 ja 22.17; RTJ 3 Finantsinstrumendid, p 15, 43, 52 ja 53; autori koostatud.

Esimene RTJ-i 3 uuritavat sõnapaari käsitlev punkt on 15, kus tuuakse välja vara väärtusest tulenevate kasumite ja kahjumite kajastamine. Analüüsides seda punkti tabelis 5 esitatud *gain*-i definitsioonidest lähtuvalt, võib välja tuua, et väärtuse muutusest ei teki kahjum või kasum, vaid oleks korrektne kajastada hoopis *gain*-i või *loss*-i. Punktis 15 viidatud IFRS for SMEs vastavas jaotises ei ole sõnaliselt välja toodud uuritavad terminid, vaid need on esitatud üldistavalt. Alati ei ole sõnastused sarnased ja seda just tekstide sisulise mõtte edasi andmiseks. Antud juhul ei ole täpsustust IFRS for SMEs, kuid RTJ on toonud välja muutuste tulemuse (*gain* või *loss*), mis kahjuks on eksitava sisuga, sest terminitena on kasutatud kasumit ja kahjumit. Sama sõnaline erisus on ka RTJ-i 3 punktis 43, kus IFRS for SMEs on välja toodud, et kajastada tuleb

kasumiaruandes, mitte kas tegemist *profit*-i ja *loss*-iga või *gain*-i ja *loss*-iga. Uuritavate terminite osas on sisuliselt selge, et kasumiaruandes tuleb kajastada antud juhul just *gain*-i ja *loss*-i.

Tabelis 8 välja toodud RTJ punkte 52 ja 53 tuleks autori arvates analüüsida paaris IFRS for SMEs- i paragrahvidega 22.16 ja 22.17. Paragrahvis 22.16 on välja toodud, et väärtuse muutusest tekkivad *gain* ja *loss* tuleks kajastada omakapitali muutustes, mitte kasumiaruandes. Selle selgituse juures on välja toodud, et IFRS for SMEs on tegemist *gain*-i ja *loss*-iga, mitte RTJ-is kasutatud terminitega kasum ja kahjum. Samuti tekib RTJ-i sõnastusest küsimus, kas intressid ja dividendid on kasum või kahjum, mis kajastatakse kasumiaruandes tulu/kuluna.

Järgmiseks analüüsitavaks RTJ-iks on RTJ 5, mis käsitleb materiaalsete ja immateriaalsete põhivarade kajastamist (võrdlus tabelis 9).

Tabel 9. IFRS for SMEs ja RTJ 5 võrdlus

IFRS for SMEs	RTJ 5
„17.30 An entity shall determine the gain or loss arising from the derecognition of an item of property, plant and equipment as the difference between the net disposal proceeds, if any, and the carrying amount of the item.“	„78. Müügist või mahakandmisest tekkiv kasum või kahjum on vahe saadud või saadaoleva tasu netosumma ning põhivara jääkväärtuse vahel. (SME IFRS 17.30)“

Allikas: IFRS for SMEs, 2015, § 17.30; RTJ 5 Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad, p 78; autori koostatud.

RTJ-i 5 analüüsid tegi töö autor tähelepaneku, et kuigi mõistetes on välja toodud bilansiline jääkmaksumus, on punktis 78 kasutatud sõna jääkväärtus, mis ei ole RTJ-is 5 eelnevalt defineeritud mõistega kooskõlas. RTJ 5 p 78 kohaselt tekib põhivara müügist või mahakandmisest kasum või kahjum (see on erinevus tulu ja bilansilise jääkmaksumuse vahel), mis on RTJ 2 lisa 2 kohaselt kajastatav kasumiaruande skeem 1 alusel muu ärituluna ja käesoleva magistritöö raames käsitletud kui *gain*. IFRS for SMEs paragrahvis 17.30 on toodud põhivara müügil või mahakandmisel tekkiv *gain* või *loss* selle tehingu tulemusena (kas positiivne või negatiivne) ning see kajastatakse vastavalt kasumiaruandes. Sõnastuses ei ole täpselt välja toodud, kuidas selle tehingu tulemit nimetada, vaid on kirjeldatud kajastamise põhimõtted. Põhivara müük ei ole ettevõtte põhitegevus ja selle tulemust nimetatakse IFRS for SMEs *gain*-iks (või *loss*-iks), mitte *profit*-iks (või *loss*-iks). Tehing tuleks kajastada vastavalt matemaatilise tulemina loodud real (*gain/loss* põhivara müügist) positiivse või negatiivse väärtusena kasumiaruandes. Kui lähtuda

RTJ-ist võiks näiteks kajastada saadud tulu osas *gain*-ina kasumiaruandes (tulu) ja bilansilise jääkmaksumuse osas selle vastu kuluna (*loss*). (RTJ 5 Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad p 78; RTJ 2 Nõuded informatsiooni esitusviisile ..., lisa 2; IFRS for SMEs, 2015, § 17.30)

IFRS for SMEs § 2.52 (b) on selgitatud olukorrad, millal on lubatud tulude ja kulude saldeerimine. Täpsustusena on seal välja toodud, et kui ettevõtte põhitegevuseks ei ole põhivara või nt kinnisvarainvesteeringute ost ja müük, siis selliste varadega tehtud tehingutest saadud tulu ja müüdava vara bilansilise jääkmaksumuse vahet nimetatakse *gain*-iks või *loss*-iks. (IFRS for SMEs, 2015, § 2.52 (b))

RTJ 6 p 17 kohaselt (tabelis 10) on taas IFRS for SMEs välja toodud tehingu kajastamise sisu ilma uuritavaid termineid kasutamata, kuid sisuliselt on tegemist *gain*-i ja *loss*-iga. Samas RTJ-is toodud näites on kasutatud kande kirjendamisel väljendit kasum kui kinnisvarainvesteeringu väärtuse muutust, mitte *gain*-i. (RTJ 6 Kinnisvarainvesteeringud, p 17)

Tabel 10. IFRS for SMEs ja RTJ 6 võrdlus

IFRS for SMEs	RTJ 6
<p>„16.7 <i>Investment property whose fair value can be measured reliably without undue cost or effort shall be measured at fair value at each reporting date with changes in fair value recognised in profit or loss. If a property interest held under a lease is classified as investment property, the item accounted for at fair value is that interest and not the underlying property...</i>“</p>	<p>„17. Õiglase väärtuse meetodi rakendamisel kajastatakse kinnisvarainvesteering igal aruandekuupäeval õiglasest väärtuses. Väärtuse muutusest tulenevad kasumid/kahjumid kajastatakse aruandeperioodi kasumiaruandes. Õiglase väärtuse meetodil kajastatavalt kinnisvarainvesteeringult ei arvestata amortisatsiooni. (SME IFRS 16.7)“</p>

Allikas: IFRS for SMEs, 2015, § 16.7; RTJ 6 Kinnisvarainvesteeringud, p 17; autori koostatud.

Vastavalt tabelile 11 on IFRS for SMEs taas välja toodud kajastamise põhimõtted ilma uuritavaid termineid kasutamata, kuid sisuliselt on tegemist *gain*-i ja *loss*-iga ehk väärtuse muutusega. Samas RTJ-is toodud näites on kasutatud kande kirjendamisel väljendit kasum kui kinnisvarainvesteeringu väärtuse muutus, kuid korrektsem oleks kasutada termini *gain* täpsemat vastet. Sarnaselt on ka RTJ-i punktides 27, 28 ja 37 toodud välja võimaliku kasumi või kahjumi tekkimise koht (korrektne oleks *gain* või *loss*). Punktis 37 on välja toodud väärtuse muutuse kajastamine kui kasum või kahjum, kuid sisuliselt on taas tegemist *gain*-i või *loss*-iga.

Tabel 11. IFRS for SMEs ja RTJ 7 võrdlus

IFRS for SMEs	RTJ 7
„34.4 An entity shall measure a biological asset on initial recognition and at each reporting date at its fair value less costs to sell. Changes in fair value less costs to sell shall be recognised in profit or loss .“	„26. Bioloogilise vara esmasest arvelevõtmisest õiglases väärtuses (millest on maha arvatud hinnangulised müügikulutused) ja ka hilisemast õiglase väärtuse muutusest tulenevad kasumid ja kahjumid kajastatakse aruandeperioodi kasumiaruandes . (SME IFRS 34.4)“

Allikas: IFRS for SMEs, 2015, § 34.4; RTJ 7 Bioloogilised varad, p 26; autori koostatud.

Kuigi IFRS for SMEs § 34.4 sõnaliselt *gain*-i või *income*-i kasutust välja ei too, on sisuliselt selgitatud, et tegemist on matemaatilise tehte tulemusel saadud vahega, mis kajastatakse kasumiaruandes. Selle selgituse kohaselt oleks tegemist pigem *gain*-i ja *loss*-i, kui *profit*-i ja *loss*-i kajastamisega. Seega on antud juhul RTJ-is 7 toodud sõnastus ebatäpne.

„*Dictionary of Accounting terms*“ toob välja mõlemad uuritava sõnapaari osad. Termin *loss* võrdsustatakse kahju, kahjumi ja kadumiga ning termin *gain* tuuakse välja mittepõhitegevusliku tuluna või tulumina (Toots & Alver, 2008, lk 88; 118). *Loss*-i osas esitatud termin toob vasted välja täpsemalt, kui muud allikad, vastavalt kahjum ja kadum. Nimetatud tõlge terminist *gain* on sama IFRS for SMEs esitatuga ja toob termini sisu senistest eestikeelsetest vastetest kõige täpsemini välja.

Käsitledes terminite *gain* ja *loss* tõlget ja kasutust RTJ-ides, kus RT ei ole üks ühele vastet välja toonud, on üheks analüüsi ja võimalike tõlgenduste võrdlemise objektiks RT välja antud eestikeelsete RTJ-ide tõlge inglise keelde. Nimetatud tõlked on avalikult kasutamiseks kättesaadavad RT koduleheküljel (English translation ..., 2018).

Analüüsides IFRS for SMEs-i ja RTJ-i tuvastas autor terminite *gain* ja *loss* kasutamise erisused. Üheks tavapäraselt levinud hinnangu kirjeks on nt bioloogiliste varade ümberhindlusest tekkivad tulud ja kulud, mida tähistaks käesoleva töö raames uuritavad terminid *gain* ja *loss*. RTJ 7 p 26 määrab, et bioloogiliste varade õiglase väärtuse muutusest tekivad kasumid ja kahjumid. Inglisekeelne RTJ 7 määrab eelpool nimetatud väärtuse muutused kui *gain* ja *loss*. Mõlemad viitavad IFRS for SMEs paragrahvile 34.4, milles on välja toodud: „...*Changes in fair value less costs to sell shall be recognized in profit or loss*“ (IFRS for SMEs, 2015, § 34.4). Eelnevast IFRS

for SMEs-t välja toodud sisu esimese poole võiks tõlkida, kui väärtuse muutused miinus tehingukulud ning see oleks juba iseenesest väärtuse muutusest tekkiv kasum või kahjum. Teises pooles on toodud, et see kajastatakse sarnaselt RTJ-is toodule kasumiaruandes. Antud näide ei too otseselt välja töös uuritavat terminit, kuid annab seose RTJ-i ja IFRS for SMEs-i vahel ja sisuliselt on tegemist *gain*-i ja *loss*-iga. Antud punkti näitel vaatles autor ka RTJ kodulehel olevaid RTJ tõlkeid ja seal on inglise keelses RTJ-is kasutusel *gain* ja *loss*, mis on korrektne.

Analüüsitavatest RTJ-idest tõi töö autor lisasse 6 välja punktid, mis käsitlevad hinnangu või väärtuse muutust, tulu/kulu või kasumi/kahjumi kajastamist. Analüüsides lisas 6 toodud punkte andis autor eelnevalt töös tuvastatud iseloomulike tunnuste alusel hinnangu, milliselt võiks vastavad tehingud või kirjed raamatupidamises kajastatud olla. Analüüsitavatest RTJ-idest ei olnud vastavasisulisi punkte RTJ-ides 4 ja 8. Lisas 6 on tähistatud vastused arvestades, kas tegemist on tavapärase äritehinguga. Sellisteks on näiteks RTJ-is 3 kinnisvarainvesteeringud, mis kinnisvaraettevõttes on tava äritegevus, kuid nt tootmisettevõttes mitte.

Lisas 6 on välja toodud, mis nr RTJ-i on uuritud, millisest punktist tekst välja toodud ning on lisatud ka vastava punkti tekst, mida analüüsitakse. Kas tunnus on iseloomulik pigem *profit/loss*- ile (nr 5) või *gain/loss*-ile (nr 6) järgnevate omaduste alusel:

- 1) Raha liikumine – iseloomulik pigem tehingu 5 puhul, kuid ei ole ka 6 puhul välistatud.
- 2) Hinnangu/väärtuse muutus – iseloomulik pigem tehingule 6.
- 3) Matemaatiline tulem – iseloomulik pigem tehingule 6.
- 4) Tavapärane äritegevus – iseloomulik pigem tehingule 5.

Kokku on analüüsitud 14 erinevat RTJ-i punkti. Nendest analüüsitud punktidest üheteistkümmel juhul on sõnade kasum ja kahjum kasutus antud töös teostatud analüüsi põhjal RTJ-is sisuliselt ebakorrektned ja õigem oleks kasutada väljendite *gain* ja *loss* täpsemaid vasteid. See ongi põhjus, miks on oluline teostada tõlked täpselt, lähtudes nt käesoleva töö alapeatükis 2.1 toodud Whyatt, B. *et al* uuringust tõlkeprotsessist ja selle täpsuse olulisusest teostatud tõlke kiire ja ühese mõistetavuse seisukohalt. (Whyatt *et al.*, 2023)

Terminite reaalsel kasutust võib analüüsida järgneva olukorra näitel. Olgu tegemist ettevõttega, kelle põhitegevuseks on prügikastide tootmine. 31.12.2022 aastal on ettevõtte bilansis tootmisliin, mille soetusmaksumus on 300 000 eurot, akumulatsioon kulum on 250 000 eurot ja bilansiline jääkmaksumus on seega 50 000 eurot. Ettevõtte müüb 10.01.2023 selle liini 200 000 euro eest.

Liini müük ei ole osa ettevõtte põhitegevusest. Antud müüki võiks kajastada (maksude osas lihtsustatult ja eeldades, et tehingu- ja transpordikulud katab ostja) kahel viisil:

- 1) IFRS for SMEs alusel on tegemist *gain*-iga summas 150 000 eurot, mis kajastatakse muu äritulu koosseisus. See oleks siis saadud/saadaoleva summa ja bilansilise jääkmaksumuse vahe. Kasumiaruandes oleks ainukeseks tehingust mõjutatud reaks muu äritulu ja vastavalt *gain*-i definitsioonile IFRS for SMEs kajastatakse see netosummana.
- 2) RTJ 10 alusel (*income = revenue = gain*) võib tuua selle tehingu välja kui tavapärase müügitehingu ehk täiendava tuluna. See kajastuks müügituluna summas 200 000 eurot ning müüdüd vara bilansiline maksumus (kauba)kuluna summas 50 000 eurot.

Võrreldes kahte eelpool toodud kajastamise viisi tuleb välja sisuline erinevus termini *gain* tõlgendamises ja ka kajastamises. Vastav kajastamise erinevus muudab oluliselt ettevõtte finantsandmeid ja müügitulu. Ühes majandusaastas tekib ebaregulaarsest tegevusest suurem müügitulu ja kaubakulu ning seetõttu kaob perioodide võrreldavus. Samuti muutub müügitulu maht, mis omakorda võib mõjutada ettevõtte majandusaasta aruande esitamise mahukust või selle auditeerimise või ülevaatuse kohustust. Selline kajastamise erisus võib tekkida teadmatusel või RTJ-i valesti mõistmisest, kuid ei ole ka välistatud ettevõtte juhtkonna või finantspersonali poolne teadlik kajastamise valik just soovitud tulemuse parimaks saavutamiseks. Seda näiteks juhul, kui ettevõtte juhtkonna tulemustasud on seotud kindlate müügimahtude täitmisega. Selliste võimalike väga subjektiivsete valikuvõimaluste ära hoidmiseks tuleks RTJ-is defineerida täpsemalt, mis on tulu (*income*), mis (müügi)tulu (*revenue*) ja mis *gain*.

3.3. Uuringu tulemused, analüüs ja ettepanekud

Analüüsides IFRS-i ja IFRS for SMEs-i keelekasutust ja terminoloogiat antud terminitega seoses saab täheldada, et sealses keelekasutuses on terminitele *gain* ja *loss* välja kujunenud sisuline tähendus ja ka kultuuriliselt on antud terminid kasutusel vastavas kontekstis juba aastaid. Seda olenemata asjaolust, kas need terminid on välja toodud IFRS for SMEs sõnastikus ning võrreldes neid definitsioone IFRS-iga need ühtivad. RTJ-idesse on aga uuritavad terminid sisse toodud üldisemalt ja samatähenduslikult teiste tulu kohta kasutatavate terminitega. Magistritöö alapeatükis 3.2 on tuvastatud ja välja toodud mitmed punktid, mille raames ei ole RTJ-ides esinev keelekasutus ja mõisted korrektsed kajastamaks finantsaruandlust vastavuses IFRS for SMEs-iga. Seda põhiliselt just täpse sõnalise vaste puudumise tõttu eesti keelekultuuris.

Kokku on töö käigus lisas 6 analüüsitud 14 erinevat RTJ-ide punkti. Nendest analüüsitud punktidest üheteistkümmel juhul on sõnade kasum ja kahjum kasutus antud töös teostatud analüüsi põhjal RTJ-ides sisuliselt ebakorrektnel ja õigem oleks kasutada väljendite *gain* ja *loss* täpsemaid vasteid. Sellest võib järeldada, et terminoloogia parandamine RTJ-ides oleks sisuliselt vajalik.

Kokkuvõtteks on uuritava terminoloogia arengus ja sõnavara täpsuses esineval probleemil kaks eraldi osa. Üheks on juhendites kasutatud terminoloogia, selle tegelik kasutus ja uuendamise protsess. Teiseks, aga juba leitud võimalike täpsemate sõnaliste vastete kasutuse tunnustamine ja levitamine EKI ning RT poolt ja kasutajate enda aktiivsus terminite toomises finantsdokumentatsiooni ja sõnakasutusse.

Mõistete kasutamise võrdlustest ingliskeelsete algtekstidega võib täheldada, et RTJ-ide tõlge ja kasutus terminite *gain* ja *loss* osas ei ole üheselt mõistetav IFRS for SMEs esitatud mõistete sisuga. RTJ-is 10 on välja toodud, et terminid *income*, *revenue* ja *gain* on samatähenduslikud ja ühtseks vasteks eesti keeles on tulum. Töö käigus analüüsitud RTJ-ides on sisuliselt kasutatud aga vastet kasum või kahjum. Seega tekib küsimus, kas *income* = *revenue* = *gain* = kasum/kahjum. Samas on Eestis ka väljendite tõlkeid ja võimalikke alternatiive uurinud Lehti Alver (Alver L., 2018) ning toonud mõistetele *gain* ja *loss* välja alternatiivsed eestikeelsed kasutamise vasted terminite tulum ja kadum näol. Tulum ja kadum on välja toodud juba ka sõnaraamatus (Toots & Alver, 2008) ja Majandusarvestuse ja Rahanduse Leksikonis I ja II (Alver & Alver, 2011a; Alver & Alver, 2011b) vastavalt tabelis 12 esitatule ning on alanud nende terminite kasutusse võtmine.

Tabel 12. Tulumi ja kadumi terminid „Majandusarvestuse ja Rahanduse Leksikonist I ja II“

Tulum	Kadum
„Tulum – mittepõhitegevuslik tulu. Põhitegevustulu ja mittepõhitegevusliku tulu (tulumi) eristamine sõltub majandusüksuse tegevusvaldkonnast...“	„Kadum (<i>loss</i>) – mittepõhitegevuslik kulu. Kadum tekib näiteks loodusõnnetuse tõttu (tulekahjud, üleujutused), kuid ka põhivara võõrandamisel, valuutakursi muutumisest jne. Terminit kasutati Eesti Vabariigis juba enne Teist maailmasõda.“

Allikas: Alver & Alver, 2011a, lk 471; Alver & Alver, 2011b, lk 530; autori koostatud.

Kuigi mõlema tabelis 12 toodud termini lõppu on vastavas leksikonis lisatud info, et termin on Eestis olnud kasutuses ka varasemalt, koguni juba enne Teist maailmasõda, on need tänapäeva keele terminoloogiast välja jäänud. Nende terminite taas populariseerimiseks tuleb need uuesti aktiivsemalt kasutusele võtta. Mõlema termini täistekstid on esitatud lisas 7.

Eestis reguleerib EKI keelekasutust ja uute sõnade kasutuselevõttu (Eesti Keele Instituut, 2023). EKI hallatav on ka ühendterminibaas Esterm 2, mis haldab nii eesti keele termineid kui ka nende võõrkeelseid vasteid eri valdkondade osas. Sealsed vasted ei ole vaid lõplikult heaks kiidetud terminoloogia, vaid ka terminiprojektid ja EKI-le esitatud päringute vastamise teel kogutud ja kinnitatud teave (Kadum, 2023).

Kasutades ühendterminibaasi Esterm 2 otsingu funktsiooni terminite tulum ja kadum vastete leidmiseks on seal olemas vasted vaid terminile kadum. Termin kadum on välja toodud kui mittepõhitegevuslik kulu ja selle juurde on lisatud ka viide, millisest allikast selline vaste tuleneb. Antud vaste osas on allikaks ka käesolevas lõputöös kasutatud „Majandusarvestus ja rahandus: leksikon. II“ (Alver & Alver, 2011b). Lisaks tuleb otsingusõnaga kadum esile ka samas leksikonis välja toodud mõiste *loss* – seda termini kadum ingliskeelse vastena. Antud vasted on autori hinnangul sisuliselt kõige täpsemad ja tuleks selliselt ka oskussõnavaras kasutada. Samas ei ole terminit tulum terminibaasis välja toodud. Esterm 2 otsing ja selle põhjal teostatud analüüs annavad autorile teabe, et mõisted *gain* ja *loss* on sõnastatud uute terminitena majandusarvestuse ja rahanduse leksikonides, kuid Esterm 2 andmebaasi on kaasatud vaid sõnapaari osa kadumi (*loss*) osas. See jätab eesti keeles korrektse tõlke ja vasteta siiski termini *gain*. Tegemist on aga sisuliselt ja keelekasutuselt sõnapaari *gain* ja *loss* osaga ning on oluline, et nende kasutamine ja kajastamine eesti keeles oleks korrektselt sõnastatud nii eraldi kui ka sõnapaarina.

KOKKUVÕTE

Raamatupidamine ja finantsarvestus on arenenud koos ühiskonnaga ning selle käigus tekkinud suhtluskeel on muutunud rahvusvahelisemaks. Ettevõtete tegevus ja rahvusvaheline koostöö on piiriülene, mis on tekitanud vajaduse ühtse finantsarvestuse keele kujunemiseks. Sellest tulenevalt on oskussõnavara ja terminoloogia pidevas arengus ja täiustamisel. Arvestusala ühtlustamiseks on läbi aegade loodud mitmeid erialaühinguid, millest suurim on tänapäeval IASB, mis on ka Eestis kasutatava finantsarvestuse raamistiku aluse looja ja haldusorganisatsioon. Rahvusvahelise finantsarvestuse keele ja terminoloogia tõlkimise ja kasutuse täpsus eesti keeles on käesoleva magistr töö üheks eesmärgiks. Käesoleva magistr töö eesmärk on selgitada välja terminite *gain* ja *loss* tõlgete täpsus ja nende kasutus RTJ-ides ning pakkuda välja võimalikud tõlgete alternatiivid.

Käesolevas magistr töös käsitletud esimese uurimisküsimuse analüüsi käigus tuvastas töö autor, et IFRS for SMEs kasutusel olevaid termineid *gain* ja *loss* ei ole tõlgitud RTJ-ides eesti keelde sisu poolest samatähenduslikult ja läbivalt üheselt mõistetavatena. Terminitele ei ole eesti keeles täpseid vasteid ja termineid tähistavat sõnapaari, kasum ja kahjum, kasutatakse nii uuritavate terminite kui ka kasumiaruande tulemuse tähistamiseks. Tõlkimisega kaasnevatest probleemidest, sealhulgas algteksti mõistmine ja erinev keelekasutus, võib kujuneda soovitud sisu edasi andmisel suur takistus.

Mitmes Eestis rakendatavas RTJ-is kasutatakse lihtsustamist. Seda tulenevalt regulatsioonide loomise ajal tehtud otsustest mitte luua uusi termineid, vaid kasutada olemasolevaid. Terminite vähesusest tehtud üldistus võib luua ebatäpse aruandluse ja annab võimaluse ettevõtte juhtkonnale ja raamatupidajale tõlgendada aruannetes esitatavat informatsiooni neile sobival viisil nt müügitulu ja muu äritulu klassifitseerimine. See võib viia väiksema aruandluskohustuse, juhtkonna otsuste erinevuse või investorite analüüsi tulemuste mõjutamiseni. Käesoleva töö käigus tehtud tähelepanekuid saab edasi analüüsida ja vajadusel rakendada RT järgnevate RTJ-ides tehtavate täienduste ja muudatuste käigus.

Teist uurimisküsimust analüüsid jõudis töö autor järeldusele, et parimateks tõlkimise alternatiivideks oleks vajalikku täpset sisu edasiandvate terminite tulum ja kadum laialdane kasutuselevõtmine. Need terminid on EKI andmebaasis ja erialases leksikonis juba välja toodud.

Kolmanda uurimisküsimusena käsitletud võimalike terminoloogia täiendamise protsesside osas toob autor välja järgnevad tähelepanekud:

- Sõnavara kujunemine ja kujundamine on tugevas seoses antud valdkonnas tegutsevate eriala spetsialistide aktiivsuse ja soovidega.
- Uusi sõnu võib luua sõnade loome üleskutsete ja võistluste käigus ning vaid sellisel juhul on see sõnaloo EKI suunatud. EKI ei saa uute sõnade kasutusele võtmist sundida. Sõnade jõudmisel nii eriala kui ka üldkeele sõnaraamatutesse on suur osa just aktiivsel erialasel keelekasutusel, mida saab suunata nt läbi RTJ-ide uuendamise.
- Terminite jõudmine erialaspetsialistide sõnavarasse ja sealt uue põlvkonna keelekasutusse on pikaajaline protsess ja teadlik töö. Sellega kaasneb vajadus korrigeerida ka varasem keelekasutus ning ettevõtetel kohustus parandada ja täiendada kasutatavaid ettevõttesiseseid juhendeid ja raamistikke. Sarnaselt RTJ-i uuendamisele on ka see aeganõudev protsess, mille õnnestumiseks on vaja arvestusvaldkonna spetsialistide pühendumist ja tahet.

Muuhulgas täheldas autor töö valmimise käigus, et terminite *gain/loss* tõlkimise probleem on olnud uurimisobjektiks ka lähiriikides ja on väljakujunenud keelekasutuses keeruliselt lahendatav kitsaskoht.

Kokkuvõtvalt on võimalik parandada RTJ-ides esinevate terminite täpsust ja keeleliselt on selleks lahendused uue terminoloogia näol juba olemas ning käesolevas magistritöös ka välja toodud. Seejuures tuleb arvestada, et muudatuste sisseviimine on ajamahukas protsess ja tulenevalt asjaolust, et sõnavara on olnud selliselt kasutusel juba aastaid, võib ka täpsustatud või uute terminite rakendamine igapäevases ametlikus keelekasutuses võtta aega. Sõnastuse täpsustamist läbi uute terminite kasutuse on võimalik suunata vastava eriala spetsialistidel uuele põlvkonnale täpsemat terminoloogiat tutvustades.

Teema võimalikuks edasiarenduseks võib olla ingliskeelsete RTJ-ide võrdlus eestikeelsetega. Võrdluseks ja sellest tulenevate lahenduste leidmiseks tuleks võrrelda ingliskeelset teksti ka IFRS for SMEs tekstiga, et tuua välja algtekstis mõeldud sisu. Terminite edasine analüüs ja ka täpsem

kannete sisu ning võimaliku majandusliku mõju analüüsimine võib olla edasiseks uurimisteenaks ja kiirendada ka RTJ-ide täpsustamise protsessi.

SUMMARY

INTERPRETATIONS AND USAGE OF GAIN AND LOSS IN ESTONIAN FINANCIAL REPORTING STANDARD

Helena Pokmann

Accounting and financial reporting have developed side by side with society for centuries. This has led to development of international financial language. Entities are operating across borders and so is financial language developing accordingly. Investors and management want to have assurance of their investment and its value. To achieve comparability in entities financial statements in different countries, harmonized accounting principles must be adopted. International Accounting Standards Board (IASB) has been created to produce and implement International Financial Reporting Standards (IFRS) in order to harmonize accounting principles around the world.

The Republic of Estonia has regained its independence from the Soviet Union about 30 years ago. Within this time, accounting and financial reporting has made a great development from strict planned economy to a democracy and a free market economic system. The accounting principles created, improved and changed within this time are in 2023 considered to be consistent with International Financial Reporting Standards for Small and Medium Sized Entities (IFRS for SMEs). Although applying IFRS is also permitted, most entities follow the IFRS for SMEs. IFRS for SMEs is initially created in English and therefore within the process of preparing Estonian local Financial Reporting Standards (EFRS), IFRS for SMEs had to be translated into Estonian.

Translating of such terminology demands proper background knowledge in both translation technical aspects and professional terminology in both initial and final text language. For the best outcome, initial meaning of the source text and usage must be known and transferred into the final text with the same technical meanings and this is rather complicated. This kind of translation process is more difficult as the final translation language may not have as diverse vocabulary as

the initial and there may be need for creating new words or terminology. For example, there is no exact match in Estonian, for gain and loss. But for financial analysis there may be quite a big difference in financials from recognition of gain and loss or profit and loss. The terminology for gain and loss has not been specified in Estonian and there is room for different interpretations within financial statements, which in global market is not accordance with IFRS for SMEs and with concept of true and fair view.

The aim of this thesis is to analyze the usage of gain and loss in EFRS. Whether the definitions, interpretations and usage merge with those presented in IFRS for SMEs. In case any inconsistencies identified, to determine, whether any alternative terminology would be acceptable to improve the accuracy of interpretations and what would be the steps needed to be made for new words acceptance and broad usage. These procedures are performed mainly through review and analyses of EFRS and IFRS for SMEs.

The first chapter gives an overview of development of accounting as a profession in the world and in Estonia to have the background information needed, to analyze the interpretations of EFRS.

Second chapter provides information of fast developing profession of translators. Main difficulties and research basis for performing the best translations and provide better understanding of the source text. Problematic issues regarding interpretations is analyzed through comparison with countries with similar historical and linguistical background as Estonia. Estonian linguistic development and process of adopting new words is reviewed.

In the final paragraph, author brings out the differences and specific EFRS where interpretation could be made in several ways. EFRS is compared to IFRS for SMEs for specific usage and points. An interview is performed with the chairman of Estonian Accounting Standards Board, to obtain understanding of views and principles for corrections and changes made in the standards.

As a result, through analyze, research and interview, author brings out:

- 1) EFRS has quite poor clarification on usage of profit or loss instead of gain or loss. Review made within certain points of EFRS have clarified that in 11 cases of total 14 the interpretation has been made inaccurately and terms gain or loss should have been used.
- 2) Correcting the standards or adding new terms to usage in the profession is not an easy process to perform, though more appropriate terminology has been started to adopt. It takes

time and cannot be made with force. New terminology can be adopted only by usage and communication encouraged by new generation of professionals.

A further review can be made to analyze whether the translation from Estonian into English for English speaking users of EFRS is in consistence with Estonian EFRS and also with IFRS for SMEs.

Based on this thesis, improvement can be made to EFRS and the topic can be used for further research for analyze of specific transactions and financial effect resulting from different interpretations of gain and loss.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Alver, J., & Alver, L. (2008). Development of Accounting and Implementation of International Financial Accounting Standards in Estonia. Koostaja: R. W. McGee, *Accounting Reform in Transition and Developing Economies* (lk 101-113). New York: Springer NY. doi:<https://doi.org/10.1007/b135906>.
- Alver, J., & Alver, L. (2011a). *Majandusarvestus ja rahandus: leksikon*. I, A-L. Deebet.
- Alver, J., & Alver, L. (2011b). *Majandusarvestus ja rahandus: leksikon*. II, M-Y. Deebet.
- Alver, J., & Alver, L. (2016). On some ideas for improvement of identification and recording gains/losses. *Journal of economic and Social Developments*, 3(2), 59-69.
- Alver, J., Alver, L., Alver, L. (2020) Some Thoughts About Substance of Gains/Losses, *Proceedings of the 15th International Conference Accounting and Management Information Systems AMIS 2020*, September 30-October 1, 2020, Bucharest Romania, (22-35). Editura ASE.
- Alver, L. (2018). Gain ja loss: üldkeelenditest oskussõnadeks. (T. R. Digikogu, Toim.) [Magistritöö, Tallinna Tehnikaülikool]. <https://digikogu.taltech.ee/et/Item/73713f8d-e671-4aef-8c67-4f5463cfb72b>.
- Alver, L., Alver, J., & Talpas, L. (2013). Institutional pressures and the role of the state in designing the financial accounting and reporting model in Estonia. *Accounting in Central and Eastern Europe, Research in Accounting in Emerging Economies*, 13, 91-120, doi:[https://doi.org/10.1108/s1479-3563\(2013\)0000013009](https://doi.org/10.1108/s1479-3563(2013)0000013009).
- Analysis of the IFRS Accounting jurisdiction profiles*. IFRS Foundation. Kasutatud 20. September 2023, <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/#analysis-of-the-168-profiles>.
- Argento, D. P. (2018). The enabling role of institutional entrepreneurs in the adoption of IPSAS within a transitional economy: The case of Estonia. *Public Administration and Development*, 38(1), 39-49. doi:<https://doi.org/10.1002/pad.1819>.
- Baskerville, R. (2011). 109 Voices: Translation Issues for accounting standards in the EU. *Social Science Research Network*. doi:<https://doi.org/10.2139/ssrn.1911086>.
- Conceptual Framework*. IFRS Foundation. Kasutatud 03. November 2023, IFRS Foundation: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/>.

- Dahlgren, J., & Nilsson, S.-A. (2012). Can Translations Achieve Comparability? The Case of Translating IFRSs into Swedish. *Accounting in Europe*, 9(1), 13-14. doi:<https://doi.org/10.1080/17449480.2012.664391>.
- Eesti Keele Instituut*. EKI. Kasutatud 01. September 2023, Eesti Keele Instituut: <https://portaal.eki.ee/>.
- English translation of the Estonian Financial Reporting Standard from 2018*. Rahandusministeerium ENG. Kasutatud 01. november 2023, <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/arvestusvaldkond/raamatupidamise-toimkond#english-translation>.
- Erelt, T. (2007). *Terminiõpetus*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus. <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/24279/9789949117239.pdf?sequence=1>.
- European Union*. IFRS Foundation. Kasutatud 03. November 2023, <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/view-jurisdiction/european-union/>.
- European Union formally adopts updated references to the Conceptual Framework*. (2019). IAS Plus. Kasutatud 20. September 2023, <https://www.iasplus.com/en/news/2019/12/references-to-the-conceptual-framework-eu>.
- Evans, L. (2004). Language, translation and the problem of international accounting communication. *Accounting, Auditing & Accountability*, 17(2), 210-248. doi:<https://doi.org/10.1108/09513570410532438>.
- Evans, L., Baskerville, R., & Nara, K. (2015). Colliding Worlds: Issues Relating to Language Translation in Accounting and Some Lessons from Other Disciplines. *Abacus*, 51(1), 1-36. doi:<https://doi.org/10.1111/abac.12040>.
- Exposure Draft Third edition of the IFRS for SMEs Accounting Standard*. (September 2022). International Accounting Standards Board. Kasutatud 12. detsember 2023, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/exposure-draft-2022/ed-2022-1-iasb-ifrs-smes.pdf>
- Giner, B. H. (2016). On the ‘Review of Structure and Effectiveness of the IFRS Foundation’: the EAA’s Financial Reporting Standards Committee’s View. *Accounting in Europe*, 13(2), 285-294. doi:<https://doi.org/10.1080/17449480.2016.1205205>.
- Golubeva, O. (2023). Accounting for transition: A literature review. *Journal of International Accounting*. doi:<https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2023.100548>.
- Greeff, G., & Ghoshal, R. (2004). 2 - History of business automation. rmt: *Practical E-Manufacturing and Supply Chain Management* (lk 9-25). Oxford: Newnes. doi:10.1016/B978-075066272-7/50005-1.
- Haldma, T. (2005). Development of the Estonian accounting policy within the European framework. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:201708132>.

- Hornigren, C. T., Sundem, G. L., Burgstahler, D., & Schatzberg, J. (2014). *Introduction to management accounting* (16th ed.). Boston: Pearson.
- How we work*. IFRS Foundation. Kasutatud 20. September 2023, <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-translations/#how-we-work>.
- IAS 1 Finantsaruannete esitamine* (2007), kasutatud 14. oktoober 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32023R1803>
- IAS 1. Presentation of Financial statements*. (2007). kasutatud 12. September 2023, <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-1-presentation-of-financial-statements.html/content/dam/ifrs/publications/html-standards/english/2023/issued/ias1/>.
- IFRS Accounting Standards Navigator*. (2023). IFRS Foundation. Kasutatud 20. September 2023, IFRS: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/>.
- IFRS for SMEs (2015). IFRS Foundation. Kasutatud 15. September 2023, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/ifrs-for-smes/english/2015/ifrs-for-smes-standard-part-a.pdf>.
- IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers* (2014). IFRS Foundation. Kasutatud 20. September 2023, <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers.html/content/dam/ifrs/publications/html-standards/english/2023/issued/ifrs15/>
- IFRS 15 Kliendilepingutest saadav müügitulu* (2014). Euroopa Komisjoni määrus (EL) 2017/1987, 31. oktoober 2017, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1126/2008 (millega võetakse vastu teatavad rahvusvahelised raamatupidamisstandardid kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1606/2002) seoses rahvusvahelise finantsaruandlusstandardiga (IFRS) 15 (EMPs kohaldatav tekst), ELT L 291, 9.11.2017, lk 63—71
- International Accounting standards Board (2012). *International Financial Reporting Standards issued at 1 January 2012* (Part A). London: IFRS Foundation.
- International Accounting Standards Committee (IASC)*. IAS Plus. Kasutatud 12. September 2023, <https://www.iasplus.com/en/resources/ifrsf/history/resource25>.
- Johnson, T. H., & Kaplan, R. S. (1991). *Relevance Lost The Rise and Fall of Management Accounting*. Boston: Harvard Business School Press.
- Järve, V. (1998). *Finantsarvestus I*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kadum*. Eesti Keele Instituut. Kasutatud 14. September 2023, https://sonaveeb.ee/ds/est_test.
- Kallas, K. (2002). *Finantsarvestuse alused*. Tallinn: Kaido Kallas.
- Kallasmaa, S. Raamatupidamise Toimkonna juhataja. Autori Intervjuu. Üleskirjutus. Tallinn. 22. September 2023.

- Kettunen, J. (2017). Interlingual translation of the International Financial Reporting Standards as institutional work. *Accounting, Organizations and Society*, 56, 38-54. doi:<https://doi.org/10.1016/j.aos.2016.10.001>.
- Kettunen, P. (1993). Financial accounting and reporting in Finland. *European Accounting Review*, 3, 592-602. doi:<https://doi.org/10.1080/09638189300000055>.
- McBride, K., & Verma, S. (2021). Exploring accounting history and accounting in history. *The British Accounting Review*. doi:<https://doi.org/10.1016/j.bar.2021.100976>.
- Nobes, C. (2006). The survival of international differences under IFRS: towards a research agenda. *Accounting and Business Research*, 36(3), 233-245. doi:<https://doi.org/10.1080/00014788.2006.9730023>.
- Overview of the structure of the IFRS Foundation*, IASB, and ISSB. IAS PLUS Kasutatud 05. November 2023, <https://www.iasplus.com/en/resources/ifrsf>.
- Pajunen, K. (2010). Current Finnish accounting thought in relation to international financial reporting standards and earlier Finnish accounting traditions: Results from a survey of Finnish accounting professionals. *The Finnish Journal of Business Economics*, 59(2), 145-177. <https://eds.s.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=cd6f4ee4-9f7d-47dd-b88f-0643cc4b9885%40redis>.
- Palepu, K. G., & Healy, P. M. (2013). *Business analysis & valuation : using financial statements* (5th ed.). Mason: South-Western, Cengage Learning.
- Raamatupidamise seadus. (RT I, 05.05.2022, 27). Riigikogu.
- RTJ 2 Nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaaruandes (muudetud 2018). RT I, 20.12.2018, 9.
- RTJ 3 Finantsinstrumendid (muudetud 2018). RT I, 29.12.2020, 42.
- RTJ 5 Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad (muudetud 2019). RT I, 20.12.2019, 23.
- RTJ 6 Kinnisvarainvesteeringud (muudetud 2018). RT I, 20.12.2018, 9.
- RTJ 7 Bioloogilised varad (muudetud 2018). RT I, 20.12.2018, 9.
- RTJ 9 Rendarvestus (muudetud 2019). RT I, 20.12.2019, 23.
- RTJ 10 Tulu Kajastamine (muudetud 2018). RT I, 29.12.2020, 42.
- Sangster, A., Franklin, E., Alwis, D., Abdul-Rahim, J., & Stoner, G. (2014). Using Pacioli's pedagogy and medieval text in today's introductory accounting course. *Journal of Accounting Education*, 32(1), 16-35. doi:[doi:doi.org/10.1016/j.jaccedu.2013.12.001](https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2013.12.001).
- Schroeder, R. G., Clark, M. W., & Cathey, J. M. (2014). *Financial accounting theory and analysis: text and cases*. Hoboken: Wiley.

- Seal, W., Sucher, P., & Zelenka, I. (1995). The changing organization of Czech accounting. *The European Accounting Review*, 4(4), 659-681.
doi:<https://doi.org/10.1080/09638189500000044>.
- Seinberg, T. (2015). Tulum-kulum-kadum. *Raamatupidaja.ee*.
<https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2015/08/13/tulum-kulum-kadum>.
- Subačienė, R., Alver, L., Brūna, I., Hladika, M., & Mokošová, D. (2018). Evaluation of accounting regulation evolution in selected countries. *The international Journal Entrepreneurship and sustainability issues*, 138-175.
- Zeff, S. A. (2007). Some obstacles to global financial reporting comparability and convergence at a high level of quality. *The British Accounting Review*, 39(4), 290-302.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.bar.2007.08.001>.
- Žárová, M. (2008). *Accounting Reform in the Czech Republic*. rmt: R. W. McGee, Accounting Reform (lk 94-105). Florida: Springer.
- Tikk, J. (2010). The internationalization of the Estonian accounting system. *Annals of the University of Petrosani, Economics*, 10(2), 341-352.
<http://www.upet.ro/anale/economie/pdf/20100233.pdf>.
- Terminibaas ja sõnaraamat*. Eesti Keele Instituut. Kasutatud 01. November 2023.
<https://eki.ee/teatmik/terminibaas-ja-sonaraamat/>.
- Terminid (2008)*. Rahandusministeerium. Kasutatud 22. September 2023, Raamatupidamise Toimkond: https://www.fin.ee/finantspoliitika_valissuhted/arvestusvaldkond/raamatupidamise-toimkond.
- Toots, A., & Alver, J. (2008). *Dictionary of accounting terms*. Tallinn: Deebet.
- Turkish Court of Accounts. (2019). *History of Middle East Accounting (3000 BC- 2000 AD)*. Ankara: Turkish Court of Accounts.
- Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete rahvusvaheline finantsaruandluse standard (2009). IFRS Foundation. Kasutatud 15. September 2023, IFRS for SMEs: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/ifrs-for-smes/estonian/2009/ifrs-for-smes-standard-et.pdf>.
- Whyatt, B., Witczak, O., Tomczak-Łukaszewska, E., & Lehka-Paul, O. (2023). The proof of the translation process is in the reading of the target text: An eyetracking reception study. *Ampersand*, 11. doi:<https://doi.org/10.1016/j.amper.2023.100149>.

LISAD

Lisa 1. Raamatupidamisalased terminid

Termin inglise keeles	Inglise keeles	Eesti keeles
<i>Accounting for revenue and associated expenses</i>	<i>this Interpretation applies to the accounting for revenue and associated expenses by entities that undertake the construction of real estate directly or through subcontractors.</i>	tulu ja sellega seotud kulude arvestus
<i>Accounting income</i>	-	arvestuslik tulu
<i>Accounting profit</i>	<i>the net profit or loss for a period before deducting tax expense.</i>	arvestuslik kasum
<i>Accumulated profit or loss</i>	-	akumuleeritud kasum/kahjum
<i>Gains</i>	<i>increases in economic benefits and as such are no different in nature from revenue.</i>	kasumid
<i>Income</i>	<i>increases in economic benefits during the accounting period in the form of inflows or enhancements of assets or decreases of liabilities that result in increases in equity, other than those relating to contributions from equity participants.</i>	tulu
<i>Revenue</i>	<i>the gross inflow of economic benefits during the period arising in the course of the ordinary activities of an enterprise when those inflows result in increases in equity, other than increases relating to contributions from equity participants.</i>	tulu

Allikas: Terminid, 2008; autori koostatud (lühendatud).

Lisa 2. Intervjuu Sander Kallasmaaga täistekst

Toimumine: telefonivestluse teel 22.09.2023 kell 13.00 (Kallasmaa, S).

Helena Pokmann (HP): Millised on Teie kogemused terminite *gain* ja *loss* kasutamisega?

Sander Kallasmaa (SK): RTJ-is on aja jooksul välja kujunenud peamiselt kahe väljendi kasutus, milleks on kasum ja tulu. Kuigi IFRS-is on termineid kasutusel nende mõistete osas kindlasti rohkem. Põhiliseks vasteks on ingliskeelsetele *income*-ile ja *revenue*-le RTJ-is tulu.

Kui terminiks on *gain* või *profit*, siis on selle vastena kasutatud RTJ-is kasumit.

Näiteks negatiivsel poolel *gain* ja *loss* ja *profit* ja *loss* ehk inglise keeles on vaid üks termin nende mõlema mõiste negatiivseks pooleks ehk üks termin vähem. Erinevus sisuliselt tuleb siis kontekstist.

Tekib küsimus, kuidas toob need väljendid IFRS. Kas on 2 vastet toodud või on sama kajastamine, nagu RTJ-is.

HP: *Income* on IFRS for SMEs jagatud kaheks eraldi osaks. *Revenue* ja *gain*, millest *gain revenue* välistab.

SK: RTJ lähenemises saaks tuua järgneva eristuse, et tulu all võetakse brutotulu mingist tehingust. Kasumi puhul oleks see juba tulemin – tulu miinus kulu. Erinevus tuleneb sellest, kas räägime kasumiaruande viimasest numbrist või siis kursikasumite ja kahjumite ja nt põhivara müügi kasumist/kahjumist. Need siis oleks nõ netitud saldod *gain*-i puhul.

HP: Kas antud küsimus just *gain*-i ja *loss*-i kasutamise osas on RT-s ka arutluseks olnud?

SK: Sellel ajal, kui mina olen RT tegev olnud, ei ole seda teemat arutluseks olnud (alates 2013 aastast). On olnud mõne muu väljendi osas akadeemilisest ringkonnast soovi ja suhtlust, et tuua uusi väljendeid sisse. Nendest realiseerunud on vaid kohustised ja raha lähendid.

Üldine seisukoht RT-s on kokkuleppeliselt, et selliseid pigem kosmeetilisi muudatusi ei tehta, kui praktikas on terminid mõistetavad üheselt ja kasutamine on selge. Muutmine muutmise pärast

Lisa 2 järg

olukorras, kus seadusandluse näol on bürokraatiat ja muutmisi väga palju, ei ole eesmärgiks ja ei tundu mõistlik.

HP: Rääkides sisse viidud muutustest nt eelpool toodud kohustise näol, siis kui pikk ja missugune on see protsess tänapäeval, mille käigus taoline termini korrigeerimine saaks toimuda? Kui ingliskeelsest inforuumist tuleb inimene Eestisse, siis tema jaoks võib olla kohati kaheti mõistetavus või segadus, kuid see protsess võtab kaua aega ja nõuab palju ressursse?

SK: See muutmise periood ei ole nii väga pikk. See tähendaks RPS muutmist ja RTJ muutmist, kuid maht on päris suur. See ei puuduta vaid reeglistiku muutmist, vaid teisalt ka ettevõtetele teatavate aruandlusvormide korrigeerimist. Kui seda kogu mahtu võrrelda saadava tuluga, siis kas sellega kaasnev kasu on piisav?

Keeled ongi erinevad ja saame hetkel olemasoleva sõnavaraga kõik vajaliku suheldud.

Lisainfoks, et EL Komisjoni juurde on loodud tehniliste tõlkide kogu, mis tõlgib kõiki juriidilisi tekste Komisjoni tarbeks, kes püüavad ka uusi vasteid leida sõnadele. Aga mina nendega otseselt seotud olnud ei ole. Võin proovida nende kontakti leida ja edastada Teile.

HP: Kui töö käigus tekivad uued küsimused või mõtted, siis kas võiksin antud teema osas pöörduda uuesti Teile poole, või kellegi teise poole võiks veel pöörduda?

SK: Meil oleks huvi teada saada, kas ja millised on Teile poolt teostatava töö tulemused, kas ja millised terminid vajaksid parandamist või muutmist või eesti keelde ümber toomist.

Selline analüüs on ka RT jaoks väga huvitav ja vajalik. Iseasi kas tulemusi kohe tormaksime ellu viima, kuid koguda erisuste kohta infot terminoloogiliste vastuolude osas, siis seda oleks väga hea teada. Seda uute uuenduste käigus siis kasutada.

Minu töö käigus audiitorina ei ole ette tulnud, et kliendil oleks olnud segadus nende mõistete osas.

HP: Minul on antud kogemus olemas rahvusvaheliste ettevõtetega just, kus on raamatupidamine erinevatesse riikidesse jaotatud ja nt Eestis võetakse aruanded kokku, siis on erinevaid arusaamu mõistetest olnud küll. See on huvitav osa, mille osas saaksin töö teostamisel lisandväärtust pakkuda ka RT-le.

Lisa 2 järg

SK: Meie näeks ohtu pigem sellest, et kui nüüd eesti keelest inglise keelde midagi tõlkida, siis kasutatakse pigem algupärase allika sõnastust, mitte ei kasutaks RTJ ingliskeelset tõlget. Inglise keelest eesti keelde tõlkimisel on eksimine pigem väiksem, sest sõnu ongi vähem. Kasumit ja tulu segamini eesti teadlik kasutaja pigem ajada ei tohiks.

RTJ 1 defineerib nii tulu kui ka kasumi põhi terminitena.

HP: Just, defineeritud on seal mõlemad, kuid RTJ 10 jätab tulu osas kõik kolm tuluga seotud väljendit võrdsena kasutusele.

SK: Võiksime kindlasti edasi suhelda ja võime ka tõlkegrupi kontaktide osas suhelda ja uurida, kas oleks võimalik ka sealt tehnilise tõlke osas infot saada. Seal küll ei ole tegemist finantsala inimestega, vaid filoloogidega.

HP: Muidugi terminoloogia osas oleks hea ka see kontakt ja hea arutleda vajaduse ja rentaabluse osas sõnavara muutust. Kogemusi on neil kindlasti palju.

SK: Just keeruline pool ongi kasutamine ja rakendamine. Seadust või regulatsiooni muuta saab küll, kuid rakendamine on lisa kulu ja pingutus ka kasutajatele. Ja kui töö käigus tuleb regulatsioonides endis erinevusi või vasturääkivusi välja, siis oleme selle üle väga tänulikud.

Lisa 3. Rootsi keeles väljendi *gain* tõlke analüüs

	Definitsioon kontseptuaalsest raamistikust (ingl originaal)	Definitsioon Rootsi normdokumentides (rootsi keeles)	Tagasitõlge rootsikeelsest terminist inglise keelde
Termini <i>income</i> ja <i>gain</i>	<p>„The definition of income encompasses both revenue and gains. Revenue arises in the course of the ordinary activities of an entity and is referred to by a variety of different names including sales, fees, interest, dividends, royalties and rent.“</p> <p>„Gains represent other items that meet the definition of income and may, or may not, arise in the course of the ordinary activities of an entity.“</p>	<p>„Definitionen på intäkt inrymmer ven begreppet vinst. Intäkter uppkommer inom ett företags ordinarie verksamhet och hae en rad skilda benämningar, såsom försäljningsintäkter, ersättningar, ränteintäkter, utdelningar, royaltyintäkter o hyresintäkter. Vinster omfattar övriga poter som uppfyller definitionen på Intäkter och som kan, men inte behöver, uppkomma i den ordinarie verksamheten. [...]“</p>	<p>„The definition of revenue encompasses also the concept of profit. Revenues arise in the course of the ordinary activities of an entity and is referred to by a variety of different names including sales revenues, fees, interest, dividends, royalties and rent.“</p> <p>„Profits include other items that meet the definition of revenue and may, but does not need to, arise in the course of the ordinary activities.“</p>
Tõlge eesti keelde (Autori tõlge)	<p>Tulu hõlmab tulu ja muud äritulu. Tulu võib tekkida ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus ja võib olla nimetatud kui müügitulu, teenustasud, intressid, dividendid, autoritasud ja renditulu.</p> <p><i>Gains</i> on muu tulu, mis vastab tulu definitsioonile ja võib, aga ei pea tekkima ettevõtte tavapärase tegevuse käigus.</p>	–	<p>Tulu termin hõlmab kasumit. Tulu tekib ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus ja seda võib nimetada müügituluks, tasuks, intressiks, dividendideks, autoritasudeks ja rendiks.</p> <p>Kasum hõlmab muud, mis vastavad müügitulu definitsioonile ja võivad, aga ei pea tekkima ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus.</p>

Allikas: Dahlgren & Nilsson, 2012, lk 13-14; autori koostatud.

Lisa 4. Termin *income* tähendus IFRS for SMEs ja RTJ-is 2

IFRS for SMEs: *“Increases in economic benefits during the reporting period in the form of inflows or enhancements of assets or decreases of liabilities that result in increases in equity, other than those relating to contributions from owners.”* (IFRS for SMEs (2015))

Muu äritulu mõiste RTJ 2-st: „Ebaregulaarselt äritegevuse käigus tekkivad tulud, sh kasum materiaalsete ja immateriaalsete põhivarade ning kinnisvarainvesteeringute müügist; kasum kinnisvarainvesteeringute väärtuse muutusest; saadud trahvid ja viivised; netokasum valuutakursimuutustest nõuetelt ostjate vastu ja kohustustelt tarnijate ees (juhul kui tulemuseks on netokahjum, kajastatakse see kirjel “Muud ärikulud”).“ (RTJ 2 Nõuded informatsiooni esitusviisile ..., muudetud 2018)

Lisa 5. Terminite *income* ja *expenses* selgitused kontseptuaalses raamistikus

Väljavõtte kontseptuaalsest raamistikust, mis kehtis kuni 2019 lõpuni (International Accounting ..., 2012):

„Income

4.29 The definition of income encompasses both revenue and gains. Revenue arises in the course of the ordinary activities of an enterprise and is referred to by a variety of different names including sales, fees, interest, dividends, royalties and rent.

4.30 Gains represent other items that meet the definition of income and may, or may not, arise in the course of the ordinary activities of an enterprise. Gains represent increases in economic benefits and as such are no different in nature from revenue. Hence, they are not regarded as constituting a separate element in this framework.

4.31 Gains include, for example, those arising on the disposal of non-current assets. The definition of income also includes unrealised gains; for example, those arising on the revaluation of marketable securities and those resulting from increases in the carrying amount of long term assets. When gains are recognised in the income statements, they are usually displayed separately because knowledge of them is useful for the purpose of making economic decisions. Gains are often reported net of related expenses.

4.32 Various kinds of assets may be received or enhanced by income; examples include cash, receivables and goods and services received in exchange for goods and services supplied. Income may also result from the settlement of liabilities. For example, an enterprise may provide goods and services to a lender in settlement of an obligation to repay an outstanding loan.

Expenses

4.33 The definition of expenses encompasses losses as well as those expenses that arise in the course of the ordinary activities of the enterprise. Expenses that arise in the course of the ordinary activities of the enterprise include, for example, cost of sales, wages and depreciation. They usually take the form of an outflow or depletion of assets such as cash and cash equivalents, inventory, property, plant and equipment.

4.34 Losses represent other items that meet the definition of expenses and may, or may not, arise in the course of the ordinary activities of the enterprise. Losses represent decreases in economic benefits and as such they are no different in nature from other expenses. Hence, they are not regarded as a separate element in this framework.

4.35 Losses include, for example, those resulting from disasters such as fire and flood, as well as those arising on the disposal of non-current assets. The definition of expenses also includes unrealised losses, for example, those arising from the effects of increases in the rate of exchange for a foreign currency in respect of the borrowings of an enterprise in that currency. When losses are recognised in the income statement, they are usually displayed separately because knowledge of them is useful for the purpose of making economic decisions. Losses are often reported net of related income.“

Lisa 6. RTJ-ide analüüs

Autori koostatud tabel RTJ-ide punktide ja autori hinnangute põhjal.

Veergude pealkirjade tähiste selgitused:

- 1- Raha liikumine
- 2- Hinnangu/väärtuse muutusest tulenev
- 3- Matemaatiline tulem
- 4- Tavapärane äritegevus
- 5- *Profit/loss*
- 6- *Gain/loss*

Nr	RTJ nr	RTJ punkt	Tekst	1	2	3	4	5	6
1	3	15	„Väärtuse muutusest tulenevad kasumid või kahjumid kajastatakse kasumi või kahjumina aruandeperioodi kasumiaruandes. (SME IFRS 11.14 (c) (i), 12.8)“	ei	jah	jah	ei	ei	jah
2	3	23	„Väärtuse langusest tulenevaid allahindlusi kajastatakse kasumiaruandes kuluna. (SME IFRS 11.21)“	ei	jah	jah	ei	ei	jah
3	3	43	„Finantsvara eemaldamisel bilansist kajastatakse finantsvara bilansilise maksumuse ja tema eest saadud tasu vahet kasumiaruandes tulu või kuluna. (SME IFRS 11.33)“	jah	ei	jah	jah	ei	jah
4	3	48	„Finantskohustise eemaldamisel bilansist kajastatakse kohustise bilansilise maksumuse ja tema eest makstud tasu vahet kasumiaruandes tulu või kuluna. (SME IFRS 11.38)“	jah	ei	jah	jah	ei	jah
5	5	78	„Müügist või mahakandmisest tekkiv kasum või kahjum on vahe saadud või saadaoleva tasu netosumma ning põhivara jääkväärtuse vahel. (SME IFRS 17.30)“	jah	ei	jah	ei	ei	jah
6	6	17	„Õiglase väärtuse meetodi rakendamisel kajastatakse kinnisvarainvesteering igal aruandekuupäeval õiglases väärtuses. Väärtuse muutusest tulenevad kasumid/kahjumid kajastatakse aruandeperioodi kasumiaruandes. Õiglase väärtuse meetodil kajastatavalt kinnisvarainvesteeringult ei arvestata amortisatsiooni. (SME IFRS 16.7)“	ei	jah	jah	ei	ei	jah

Lisa 6 järg

Nr	RTJ nr	RTJ punkt	Tekst	1	2	3	4	5	6
7	7	26	„Bioloogilise vara esmasest arvelevõtmisest õiglases väärtuses (millest on maha arvatud hinnangulised müügikulutused) ja ka hilisemast õiglase väärtuse muutusest tulenevad kasumid ja kahjumid kajastatakse aruandeperioodi kasumiaruandes. (SME IFRS 34.4)“	jah	ei	jah	ei	ei	jah
8	7	27	„Kasum võib tekkida bioloogilise vara esmasel arvelevõtmisel, kui uus vara on tekkinud paljunemise tulemusena (nt sündinud vasikas). Kahjum võib bioloogilise vara esmasest arvelevõtmisest tekkida siis, kui vara hinnangulised müügikulutused on vara õiglasest väärtusest suuremad.“	ei	jah	jah	jah	ei	jah
9	7	28	„Põllumajandusliku toodangu esmasest arvelevõtmisest õiglases väärtuses (millest on maha arvatud hinnangulised müügikulutused) tulenevad kasumid ja kahjumid kajastatakse aruandeperioodi kasumiaruandes.“	ei	jah	jah	jah	ei	jah
10	7	37	„Õiglase väärtuse meetodil kajastatavate bioloogiliste varade ümberhindlusest tekkivaid kasumeid ja kahjumeid kajastatakse kasumiaruandes eraldi kirjel „Kasum (kahjum) bioloogilistelt varadelt“. Põllumajandusliku toodangu õiglase väärtuse selle esmasel arvelevõtmisel kajastatakse kasumiaruandes põllumajandusliku toodangu varude jääkide muutusena. Näide bioloogiliste varade ümberhindlusest tekkinud kasumite/kahjumite kajastamisest kasumiaruandes on toodud käesoleva juhendi lisas 1.“	ei	jah	jah	jah	ei	jah
11	9	12 b	„Renditava vara jääkväärtuse õiglase väärtuse muutusest tingitud kasumid ja kahjumid võtab enda kanda rentnik (nt vähendatakse rendimakset rendiperioodi lõpus vara müügist saadavate sissetulekute võrra).“	ei	jah	jah	ei	ei	jah

Lisa 6 järg

Nr	RTJ nr	RTJ punkt	Tekst	1	2	3	4	5	6
12	9	25	„Tootjatest ja vahendajatest rendileandjate rendilepingute sõlmimisega otseselt kaasnevad kulutused kajastatakse kuluna rendiperioodi alguses, kuna need on põhiliselt seotud tootja või vahendaja müügikasumi teenimisega. (SME IFRS 20.22)“	jah	ei	ei	jah	jah	ei
13	9	43	„Kui müügi-tagasirenditehingus tagasirent on kasutusrendi tingimustel, kajastatakse tehingut kui ostu-müügitehingut, kusjuures tekkinud kasum või kahjum kajastatakse kohe, v.a juhtudel kui ... (SME IFRS 20.34).“	jah	ei	jah	ei	jah	ei
14	10	24	„Tulu teenuse müügist kajastatakse lähtudes valmidusastme meetodist. Nimetatud meetodi kohaselt kajastatakse teenuse osutamisest saadavad tulud ja kasum proportsionaalselt samades perioodides nagu teenuse osutamisega kaasnevad kulud.“	jah	ei	ei	jah	jah	ei

Allikad: RTJ 3 ..., punktid 15, 23, 43 ja 48; RTJ 5 ..., p78; RTJ 6 ...p 17; RTJ 7 ..., punktid 26, 27, 28 ja 37; RTJ 9... Punktid 12 b, 25 ja 43; RTJ 10 ..., p 24.

Lisa 7. Terminite tulum ja kadum definitsioonid Majandusarvestuse ja rahanduse leksikonis

„Tulum (*gain*) – mittepõhitegevuslik tulu. Põhitegevustulu ja mittepõhitegevusliku tulu (tulumi) eristamine sõltub majandusüksuse tegevusvaldkonnast. Nii võib ühe majandusüksuse põhitegevustulu olla teisele majandusüksusele mittepõhitegevuslik tulu: näiteks tehingutest väärtpaberitega saab tööstusettevõtte mittepõhitegevuslikku tulu/kulu, kuid investeerimisfirmale on see põhitegevustulu; sõiduauto müügist kajastab tööstusettevõtte mittepõhitegevuslikku tulu/kulu, sõiduautode müügiga tegelev firma aga põhitegevustulu. Eestikeelses kirjanduses ingliskeelse termini *gain* eestikeelse vastena kasutatud kasum on sisult väärt ning võib viia nii mõnegi tehingu või finantsaruande väärnimõistmisele. Kui lähtuda sellest, et kasum leitakse tulu(de) ja kulu(de) vahena, siis ingliskeelse terminiga *gain* tähistatud näitaja ei saa olla kasum.

Näited:

- 1) põhivahendi müügi puhul leitakse *gain* müügihinna ja jääkmaksumuse vahena, kusjuures esimest ei loeta tuluks ning teist kuluks (kumbki ei kajastu ka kasumiaruandes);
- 2) finantsinvesteeringu tulum leitakse investeeringu müügihinna ja soetushinna (soetusmaksumuse) vahena, kusjuures esimest ei loeta tuluks ega teist kuluks (kumbki ei kajastu ka kasumiaruandes);
- 3) *gain* võib tekkida vara ümberhindamise tulemusel – ilma tehinguta (kasum tekib aga alati tehingu tulemusel).

Kui põhitegevustulu saab majandustehingutest, siis mittepõhitegevuslik tulu võib tekkida ka tehinguväliselt, s.o teis(t)e osapool(t)e olemasoluta (näiteks vara ümberhindamisel). Tulum on kadumi paarismõiste. Terminit tulum kasutati juba ennesõjaaegses Eesti Vabariigis, kus selle tähendus oli „ülejääk“.

„Kadum: (*loss*) – mittepõhitegevuslik kulu. Kadum tekib näiteks loodusõnnetuse tõttu (tulekahjud, üleujutused), kuid ka põhivara võõrandamisel, valuutakursi muutumisest jne. Terminit kasutati Eesti Vabariigis juba enne Teist maailmasõda.“

(Alver & Alver, 2011a, lk 471; Alver & Alver, 2011b, lk 530)

Lisa 8. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Helena Pokmann

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Terminite *gain* ja *loss* tõlge Eesti Raamatupidamise Toimkonna juhendites ja kasutus“, mille juhendaja on Monika Nikitina-Kalamäe,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

03.01.2024

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.